

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

Vespa velutina

P. mack

491.99 - 8

8 - 11

1923p

ՀՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԳՐԱՏՆԱԿ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

ԸՆԹԵՐՅԱՐԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Բ. ՏԻՆԻ

ԲՆԱԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ԳՐԱՏՆԱԿ

ԱՇԽԱՏԱԿՈՒԹՅԱՆ

ՕՒՐ Ե-ՊՐԵՍՏՆԵՐ

Գ. ՊՈՒՆՈՒ

ՀՐԱՆՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆԻ

ՅԻՄՆԱԿԱՆ ԳՐԱՏՆԱԿ

1922

ՏՊԱԿՐ Գ. Ս. Ս.

491.99-8
C-11

ԳՐԱՏՈՒՆ
Ա. ԵԱԶԸՃԵԱՆ

Ֆինանսներար, Պայպլ Հաուզ, Կ. Պոլիս

Պատ. Ուսուցիչներու եւ Ուսուցչուհիներու զիւրուքեան համար մեր նոր հրատարակած հետեւեալ դասագիրքերը վերածուեն դասընթացներու:

Տարրական Դասընթաց Ա. եւ Բ. Տարի	
Աղուր Բերական պատկ.
Ոսկեգետակ Տարր. Ա.
» » Բ.
Մայրենի Լեզու, Բերական Ընթերց. Ա. Տարի, Օր. Ն-Արիզնազ
» » Ընթերցարան Բ. »
» » Գ. »
Թանգարան Տարրական Ա. 2. եւ 2. Աւասուր
» » Բ. »
Ոսկեմասեցիկ Ֆրանս. Լեզուի, Ա. Գիրք
Բերականութիւն Նախապատրաստական
Բերականութիւն, Ա. Գիրք
Աւխարհագրութիւն Պայպեան, Տարր. Ա.
» » Բ.
Թուաբանութիւն Տարր. Ասրունի
Միջին Դասընթաց Գ. եւ Դ. Տարի	
Թանգարան Միջին, 2. եւ 2. Աւասուր
Բերականութիւն Բ. Գիրք
Աւխարհագրութիւն Պայպեան Միջին
Թուաբանութիւն Միջին Ասրունի
Բարձրագոյն Դասընթաց Ե. եւ Զ. Տարի	
Թանգարան Բարձրագոյն, 2. եւ 2. Աւասուր
Բերականութիւն Գ. Գիրք Ա. Մաս
» Գ. » Բ. Մաս
Թուաբանութիւն Բարձրագոյն Ե. եւ Զ. Տարի Ասրունի
» Ե. եւ Զ. Տարի Գալաճեան

Չերմապէս կը յանձնարարենք այս գիրքերուն գործածութիւնը որոնք արդէն Պատ. Հասարակութիւնէն գնահատուելով ընդունուած են մայրաքաղաքիս ու գաւառի ոչ միայն մեր՝ այլ եւ Հայ-Աւետարանական եւ Հայ-Հռոմէական եղբարց ու քննարկար ժարաններու ու օտարահպատակ կրթական հաստատութեանց մէջ:

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

ԸՆԹԵՐՑԱՐԱՆ

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ

Բ. ՏԱՐԻ

ԲՆԱԿԱՆ ԿՐԻՒԹԵԱՄԲ ԿԱՐԴԱԼ - ՊԱՏՄԵԼ

ԱՇԽԱՏԱՍԻՐԵՑ

ՕՐ. Ն-ԱՐԻԿՆԱԶ

Կ. ՊՈԼԻՍ

ԳՐԱՏՈՒՆ Ա. ԵԱԶԸՃԵԱՆ

Ֆինանսներար, Պայպլ Հաուզ

1923

9092

109 .07. 2016

264038

ՄԱՆԿԱՊԱՐՏԷԶԻ ՈՒ ՆԱԽԱԿՐԹԱՐԱՆԻ
ՈՒՍՈՒՑՉՅՆՑ ԵՒ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒՂՅՈՒՑ

Յ. Մ. ՍԷԹԵԱՆ

Տ Պ Ա Ր Ա Ն

ԿԱԶՄԱՏՈՒՆ

ԹՂԹԱՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ

Կ. ՊՈԼԻՍ, Չափաբերյալ

№ 16

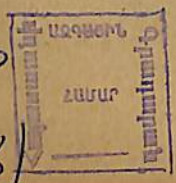
Սոյն դասագիրքը ընթերցանութեան մեր դասըն-
ացիին Բ. Մասը կը կազմէ, քեւ յաշկացուած Ման-
կապարտեզի «Ճաղիկ» դասարանին բայց եւ այնպէս
արեղի է զայն արդիւնաւորապէս չալ այն փոքրիկնե-
ուն, որ կը կազմեն Մանկապարտեզի սանմաններէն
եր էլա՞ծ նախակրթարանի առաջին տարին ձեւացնող
լոց :

Սոյն Բ. Մասը, ինչպէս կը տեսնուի, կը պարու-
ակէ ոչ քէ միայն հոգց հասկնալի լեզուաւ գրուած
սեր ու բարոյալից պատմութիւններ, զորս անյազաբար
ը կարգան, սոյն հաստին մեջ ամփոփուած են նաեւ
իրուն ոտանաւորներ, առակներ, ամենքն ալ հանելի
եկնց վառ երեւակայութիւնը հրապուրող: Մեծ ուշադ-
րութիւն եղած է որ նիւթերու աստիճանաբար դասա-
րոււմը, կարելի եղածին չափ, զանազանութիւն մը
ըկայացնէ, որպէս զի շղափ կարենան զաղափարներու
աւար մը ունենալ իրենց շահ մասաղ տարիքն սկսեալ:

Միեւնոյն ժամանակ վարսուցի մօտ մանկավարժա-
ն ու նորասիւս պատկերներ եկած են զարդարել սոյն
տարին էջերը, որոնք կոչուած են չալու իրագիտական
վնայիսի ծանօթութիւններ, զորս պարտին ունենալ զը-
ստ քս մանկավարժական արդի պահանջմանց :

594-2000

(70-98)

Յարգելի ուսուցիչ եւ ուսուցչուհիք եք կ'ուզեմ որ արդիւնաւոր ըլլան իրենց բաժնի շահերը, պէտք որ սոյն հաստիկն մեջ գտնուած պատմութիւնները, խոր տեսլանքներն ու առակները ոչ թէ միայն կարգան արտասանեն յսակ ու մտուր առողջանութեամբ, այլ ամենէն փոքրեւեկն սկսեալ զոչ սորվին եւ դասի ժամանակ պատմեն, իրենց հասկցողութեան համեմատ, ինչ մեծապէս պիտի հրահանգէ իրենց խօսելու վարժութիւնը:

Այս շահ տեսլանքներն վրայ հրաւիրելով ուսուցչական մարմնոյն խորին ուշադրութիւնը, հետիւտեալ կը փութայ յայտարարել թէ ինքը վարձատրուած պիտի զգայ ինկզբինքն տեսնելով երկար տարիներէ ի վեր ջանքերիոյ Մանկավարժական բարձրագոյն վարժարաններէն ստացած ուսումը, օգտակար կ'ըլլայ, այսպէսով հայ մտկոյն կրնայ առհասարակ:

ՕՐ. Ն-ԱՐԻՔՆԱԶ

ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒ

ԸՆԹԵՐՑԱԲԱՆ

F. ՏԱՐԻ

I. ԱՍՏՈՒԾՈՅ ՄԵԾՈՒԹԻՒՆԸ

Եկէ՛ք, տեսէ՛ք սա՛ բացուած վարդը,
 Կայեցէ՛ք ինչպէս կ'երեւայ իր կանաչ
 կապած ճիւղին վրայ: Այս է ճճադիկ-
 ներուն թագուհին»: Թերթերն են կարմրուկ,
 տեսըն է ազնիւ
 ու գեղեցիկ, հոտը
 բոներ է օդին մէջ:
 Բայց այս վարդն
 ստեղծողն ա՛յ ա-
 լելի գեղեցիկ է,
 ամէն սրտի՛ սի-
 րելի:

Առիւծն ամէն կենդանիներէն ուժեղ է,
 երբ իր որջէն ելլէ ու պոչը շարժելով՝ սկսի
 մոնչել, արածող կենդանիներն իրենց եր-
 կիւղէն կը թողուն դաշտը, գազանները կը
 փախչին ամալի տեղեր:

Ուժով է առիւծը, բայց իր ստեղծողն
ա՛յլ աւելի զօրաւոր է: Ինք ըստ կամս ամէն
մարդու կեանքը չափած է ու չկայ մէկն որ
Անոր սրտմտութենէն ազատի, երբ յան-
ցաւոր է:

Պայծառ է արեւը, երբոր անամպ եր-
կինքէ ծագի. երբոր փայլուն ճամբով առա-
կուգայ, բոլոր երկիրս իր լուսով կ'ողողէ:

Բայց աւելի փառաւոր է Ան որ արեւ
ստեղծեց. Ինք ամէն տեղ կը մտնէ, ի-
երեսի յոյսը իր ամէն արարածները կը լու-
սաւորէ, ինք գիշեր չունի: Անոր անունն
ԱՍՏՈՒԱԾ: Իր գործն է աշխարհս, ինքն
ալ իր ամէն գործէն վեր է, ինքն է գեղեցի-
կութիւն, զօրութիւն, կարողութիւն:

2. ՀԱՄԲՈՅՐՆԵՐՍ

Երեք համբոյր ունիմ տալիք,
Անուշ համով երեք պաշիկ.
Ին խոշորն է իմ մեծ եղբօր,
Ին ուժովը իմ բարի հօր.
Բայց է՛ն երկարն՝ գիտէ՛ք որի...
Ա՛ն, մայրիկի՛ն կը վիճակի:

3. ԿԱՂԱՆԴ

Երէկ իրիկուն մեր տունը շատ հիւրեր
եկան. անոնք կը սպասէին որ Նոր Տարին
ընթացի ես և առանց հագուստներս հանելու
ընացայ: Այսօր շատ կանուխ արթնցայ և
ծնողքիս հետ գացի Եկեղեցի, և դարձին
անոնց ձեռքը համբուրելէ ետք՝ բարի հօր-
եղբօրս սենեակը վազեցի, Նոր Տարին շնոր-
հաւորեցի և մաղթեցի անոր երջանկութիւն
և առողջութիւն: Հօրեղբայրս համբուրեց
իս և պատկերազարդ գեղեցիկ գիրք մը
տուէր տուաւ ինձի. «Եթէ միշտ աղէկ աշ-
խատիս, բսաւ, այսպիսի ընծաներ շատ կ'ըն-
դունիս իզմէ»: Շնորհակալութեամբ համ-
բուրեցի անոր ձեռքը: Որքա՛ն բարի է իմ
հօրեղբայրս. շնորհաւ փոքր քոյրս ու եղ-
բայրս ալ ուրախացնել: Շուշանին ընծայեց
գեղեցիկ պաճուճապատանք մը, իսկ Գարե-
գինին՝ փոքրիկ թմբուկ մը. ուրախութենէն
անիկա ա՛յնքան թմբուկը զարկաւ որ ձեռ-
քերը թուլցան:

Այսօր ամէնքն ալ ուրախ են և Նոր
Տարին կը շնորհաւորեն իրարու, փոխադարձ

բախտաւորութիւն մաղթելով: Մայրս նոր
հագուստներ հագցուց մեզի: Իրիկունը հօ-
րաքրոջս տունը պիտի երթանք: Ես գիտե-
ս որ այնտեղ ալ պիտի խաղանք, երգենք ու
շատ ուրախութիւններ ընենք: Կաղանդ
Յունուար մէկին կը կատարենք:

4. ԿԱՂԱՆԴ ՊԱՊԱՆ

Կաղանդ պապան ահա՛ հասաւ,
Խաղալիքներ մեզի բերաւ.
Օրեր առաջ կ'սպասէինք,
Պէս պէս նուէր կ'երազէինք:

Բերաւ նաև չամիչ, թուզ, նուշ,
Նուռ, տանձ, կաղին, արմաւ, նուշ.
Ուտե՛նք խմե՛նք ուրախ ցատկենք,
Երգե՛նք, պարենք ու քեզ գովենք:

Բարի ծնողքս, բոլոր սրտէս
Երկար օրեր կը մաղթեմ ձեզ.
Միշտ երջանիկ, անվիշտ տարի,
Շնորհաւոր ձեզ նոր տարի:

5. ԱՂՈՒԷՍԻՆ ՈՒԻՏԸ

Աղուէսն անգամ մը, ինչպէս եղաւ,
գետն ինկաւ ու պիտի խեղդուէր:

—Տէ՛ր Աստուած, պոռաց աղուէսը, զիս
սա տեղէն ազատէ, քեզի աման մը խունկ
կուտամ:

Աղուէսը կերպով մը ազատեցաւ գետէն:

—Հիմա թէ որ աման մը խունկ ծխեմ,
Աստուած ալ պիտի նեղուի ծուխին մէջ,
ըսաւ աղուէսը ինքնիրեն, ու չկատարեց
ուխար:

Ուրիշ օր մը աղուէսը նորէն ինկաւ
գետը:

—Աստուած, քեզի երկու աման խունկ,
հառաչեց ջուրին մէջէն:

Բայց Աստուած ալ չի խաբուիր:

6. ՀԱՅԿ ՈՒ ԿՈՎԵՐԸ

Հայկ առաջին անգամ գիւղ ելած էր :
Գիւղին քովէն գետակ մը կը հոսէր :

Հայկ գետակին եղբրքը կը խաղար, երբ
անդիէն կովեր եկան ջուր խմելու :

Հայկ տեսաւ որ կովերը ջուրը կը մըտ-
նեն : Անմիջապէս տուն վազեց :

— Մայրիկ, մայրիկ, պոսաց Հայկ. կո-
վերը պիտի թրջեն իրենց սաքերը :

7. ՀՐԵՇՏԱԿՆ ՈՒ ՄԱՆԿԻԿԸ

— Ե՛լ, սիրուն մանկիկ,
Ե՛լ, իբրեւ թռչնիկ,
Թափ տանք թեւերու,
Բարձրանանք երկինք՝
Ուր ամէն էակ
Կը պատսպարուի
Տիրոջ թեւին տակ :

— Ո՛չ, ո՛վ հրեշտակ.
Ես ունիմ մայրիկ
Որ ինձ ամէն օր
Կու տայ շատ պաշիկ.
Երկինքը մայր կա՛յ
Որ ամէն օր տայ
Ինձ ա՛յնչափ պաշիկ :

8. ԾՈՅԼ ԱՂՁՆԱԿԸ

Գիրքն ինչ ընեմ, կը պատուի,
Գրրիչն ալ շուտ կը կոտրի,
Տիկնիկ ըլլար՝ խաղայի,
Կաղին ըլլար՝ աղայի
Հագուէի, շքուէի,
Փողոց, փողոց պատէի
Ուտէի, խմէի,
Մթնէր՝ քնէի :

9. ԾՈՅԼ ԽՈՐԷՆԸ

Խորէն պարապ կ'անցընէր ժամանակ
ու բնաւ չէր սերտեր դասը :

— Խո՛րէն, դասդ սերտէ, ըսաւ մայրիկը

— Գլուխս կը ցաւի կոր, ըսաւ Խորէն
յօրանջելով, և տեղէն չերերաց :

Բոպէ մը վերջ՝ մայրիկն ըսաւ .

— Խո՛րէն եկո՛ւր, հաց կեր :

— Խնձոր ալ կուտա՞ս, մայրիկ, ըսաւ
Խորէն, ուրախութեամբ վագելով դէպ
մօրը :

10. ԺՐԱԶԱՆՈՒԹԻՒՆ

Մանուկ մը պատուհանին առջեւ նըս-
տած՝ իր դասերը կը պատրաստէր, մինչ
փայլուն արեւը գրսէն գինք կը հրաւիրեր .
« Բաւական չէ՞ ինչ որ կարդացիր, ոտքի ելիր,
խաղերդ սկսէ : » Իսկ տղան արեգական պա-
տասխանեց . « Ո՛չ, պայծառ արեւի՛կ, ո՛չ,
հիմա խաղալու միջոց չունիմ, թո՛ղ որ
առաջ դասս վերջացնեմ : »

Մանուկը կը գրէ և կը կարդայ . պա-
տուհանին տակ ճիւղին վրայ նստած սիրուն
թռչնիկը կ'երգէ և միշտ այսպէս կ'ըսէ .
« Բաւական չէ՞ ինչ որ կարդացիր, ոտքի
ելիր, խաղերդ սկսէ : » Իսկ մանուկը թռչ-
նիկին կը պատասխանէ . « Ո՛չ, սիրո՛ւն թռչ-
նիկս, ոչ, հիմալ խաղալու միջոց չունիմ .
թո՛ղ որ գործս աւարտեմ : »

Մանուկը կարդաց ու գրեց, բոլոր գոր-
ծերը վերջացուց, գիրքերը դարակին մէջ
դրաւ և դէպի պարտէզ վագեց և համար-
ձակ ձայնով գոչեց . « Ո՞վ է զիս հրաւի-
րողը : » Արեգակն այն ատեն անոր համար
աւելի գեղեցիկ կը փայլէր, փոքրիկ թռչու-
նին երգն ալ աւելի զմայլելի կ'երեւար :

11. ՄԵՂՈՒ

Հա՛, ծագեցաւ արեգակը ,
 Հա՛, ծագկեցաւ մանիշակը ,
 Մեղուն թողուց իր փեթակը ,
 Տգտըզարով , տգտըզարով :

Մեղուն թըռաւ ծագկէ ծագիկ ,
 Մեղըր առաւ քաղցըր անուշիկ .
 Մոմը տարաւ հոտոտ լուսիկ
 Բզբըզարով , բզբըզարով :

Անուշ մեղըր մանըր տղոց .
 Դեղին մոմն ալ ամէն սրբոց :

*Երակ զարթիւն ԳԺ՝
 Լաւայթոյ կճ/թաւցօճ կճ/թաւցօճ*

12. ԱՐՁԱԳԱՆԳ

Արամ չէր գիտեր տակաւին թէ արձա-
 դանգն ի՞նչ էր : Օր մը որ դաշտը ելած էր ,
 սկսաւ գոչել .

— Հո՛, հո՛, հո՛ :

Անմիջապէս մօտիկ անտառէն նոյն
 ձայնը լսեց :

Տղայն զարմանարով՝ սկսաւ դողալ և
 գոչեց .

— Ո՞վ ես գուն :

Ձայնը պատասխանեց .

— Ո՞վ ես գուն :

Արամ բարկացաւ և զայրացմամբ ըսաւ .

— Դուն անպիտան տղայ մըն ես :

— Անպիտան տղայ , կրկնեց ձայնն ան-
 տառին խորէն :

Ա՛լ աւելի զայրացած՝ Արամ նախատա-
 կան խօսքերը կրկնապատկեց , զորոնք ար-
 ձագանգն իրեն վերադարձուց ճշգիւ :

Բարկութեամբ լեցուած՝ բոլոր անտառը
 պտտեցաւ , մացառներուն մէջ փնտռելով
 պզտիկ տղայն , զոր հոն պահուըտած կը
 կարծէր : որպէս զի վրէժը առնէ : Սակայն
 բնականաբար ոչ ոք գտաւ հոն :

Այս ապարդիւկ խուզարկութենէն ետ-
 քը , Արամ տուն դարձաւ ու իր մօրը պատ-

մեց թէ չար տղայ մը անտառին մէջ պահուող որ ընդունելու պատիւն ընէք:» Այն ուրտած էր և զինք անարգած: Մայրը պատասխանեց .

— Զաւա՛կս, դուն ինքզինքդ կ'ամբաստանես, քանզի իսկ և իսկ խօսքերդ լսեցիր ինչպէս որ յաճախ քու պատկերդ շրին մէջ տեսած ես, նմանապէս լսեցիր քու բնական ձայնիդ հնչումը: Եթէ սիրուն խօսքեր ըսած ըլլայիր, սիրուն խօսքեր լսած պիտի ըլլայիր

13. ՓՈՒԱՂԱՐՁ ԴԱՍ

Յակոբ անունով պղտիկ սպասաւոր մը իր տիրոջը կողմէն ստէպ որսեր ու պտուղներ նուէր կը տանէր ծեր, ազահ հասակ ուրի մը որ փոքրիկ պարգեւ մը անգամ չէր տար անոր: Օր մը տղան նապաստակ մը տարաւ ու առանց բարեւելու. «Ա՛ն սա նապաստակը», ըսաւ: — Ստահա՛կ, գոչե՛ր ծերուկը բարկութեամբ, ատա՛նկ կ'ընեն» ապա հրամայեց որ իր տեղը նստի, և ինչոր նապաստակը ձեռքն առնելով՝ քաղաքավարութեամբ, կամաց կամաց առաջ եկաւ ու յարգանքով բարեւելով՝ ըսաւ. «Պարո՛ն տա՛նա նապաստակը տէրս զրկեց ձեզի, խընդ

ով որ ընդունելու պատիւն ընէք:» Այն տեն Յակոբ աթոռին մէջ երկննալով. «Նորհակալ եմ, տղա՛ս» պատասխանեց և ոտքը գրպանը խոթելով՝ յարեց. «Ա՛ն քեզի ձրտ մը ու զնա՛ կենացս գաւաթ մը

14 ՏԱՍՆԱԲԱՆԵԱՅ ՊԱՏՈՒԻՐԱՆՔ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ

Առողջապահութիւնը աշխարհի բարիքներուն ամենամեծը ու զլխաւորն է: Ուստի միտքդ պահէ՛ հետեւեալ կանոնները .

1. Զափազանց ուտելէ ու խմելէ և մէն տեսակ շուայտութենէ զգուշացիր:
2. Անմարսելի կերակուրներ մի՛ ուտեր:
3. Կեցած տեղդ, գործելու և պառկելու հնեակդ միշտ մաքուր օդ գտնուի: Ամառը միշտ, իսկ ձմեռը ստէպ պատուհանը բաց:
4. Յանկարծական ցրտութենէ զգուշացիր:
5. Քրտնած միջոցիդ պաղ ջուր մի՛ տր:

6. Սաստիկ տաքութենէ պոռչացի՛
7. Զգալարանքդ շափաւոր գործած
Մութին մէջ կամ շատ նուրբ աշխատութիւններով աչքդ մի՛ յոգնեցնենք :
8. Ուժէզ վեր գործ մի՛ ըներ . ծաբան մի՛ վերցնենք :
9. Քեզի չվերաբերող գործերու ու կռիւներու մէջ մի՛ նետուիր :
10. Եթէ առողջութիւնդ խանգար բժիշկի զիմէ՛ անյապազ և անոր խրատ անսա՛ :

Հ Ա Ն Ե Լ Ո Ւ Կ

Տուն մը ունիմ .
Քակուիլը կայ ,
Շինուիլը չկայ : (Հաւկիր)

Ա Ռ Ա Մ

Առողջութիւնը հարստութիւն է :
Առողջ միտք՝ առողջ մարմնի մէջ :

15. Գ Ր Ի Զ

«Ո՛ր գրիչ, ատի գո՛րծ է արգար
Որ քրոջըս քով բլլաս ճարտար,
Իսկ ձեռքիս մէջ աւելի պէս
Վեր վար երթաս, թուղթ աղտոտես :
Շիտակն քե՛մ, եթէ ներես,—
Ես կ'ամբընամ գրածներէս :
Ի՞մ ալ աղէկ գրելուս մէկ քիչ
Հոգ տար . խնդրե՛մ, պարոն գրիչ,» —
Գրիչը բան մը չըսաւ բնաւ,
Իր գրելը լառաջ տարաւ :
Տղան շտեաւ ուրիշ հնար,
Լաւ գրելու ի՛նք կը շանար .
Շատ օր շանցաւ . և ահա տես ,
Լաւ գրրել կրնար իր քրոջը պէս :

16. Վ Ե Ր Է Ն Ո Ւ Վ Ա Ր Է Ն

Ազուէսը , օր մը , բարձր աշտարակին
ուրխն ելաւ և դարձանքով տեսաւ թէ վա-
ր՝ ամբողջ քաղաքը իր սարերուն տակ

տարածուած է. իսկ գետնի վրայ մարդիկ
մըջիւնի պէս կ'երեւան: Ազուէսը ինքնիր
ըսաւ .

— Իրաւ որ ես յիմար եմ եղեր. հիւ
հասկցայ թէ մարդիկ ի'նչ պզտիկ, ի'նչ խե
ճուկ են եղեր. ես ալ այնքան կը վախնա
անոնցմէ:

Այդ պահուն, հեռուն պզտիկ մանու
ներ կանգնած՝ կը խաղային. երբոր յանկա
աշտարակին գլուխը բան մը տեսնելով՝ ո
զեցին գիտնալ թէ ի'նչ է, և իրարու հե
բաւական վիճելէ վերջ՝ վճիռ տուին ի
ճանճ է . . . :

Ա Ռ Ա Մ

Չուրը գալ, շաղագքը աղալ,
Խենդն ուտէ, ելլէ խաղալ:

* * *

Տգէտ ես ու խոնարհ եղա՛ր,
Գիտունի չափ պատիւ ունիս .
Գիտուն ես ու հպարտ եղա՛ր,
Տգէտի չափ պատիւ չունիս:

17. ՊԱՐՏԷԶԻՆ ՄԷԶ

(ԱՐՏԱՍՍՆՈՒԹԻՒՆ)

Ծառուղիին խորը թաց
Որ աւազով է ծածկըւած,
Երկու սիրուն աղջիկներ՝
Կատարինէն ու վերգին՝
Երկար բարակ կ'աշխատին,
Շինեն փոքրիկ ածուներ:

Եղանակն է տաք, գարնան . . .
Երբ օրը բլլալ իրիկուն,
Յնցուղ մը շուր պարպելով
Լըրացընեն գործերնին,
Ու կը պողան միասին .
«Մայրի՛կ, եկո՛ւր, տե՛ս շուտով»:

18. ՄԵԾ ՀԱՅՐԻԿԸ

Յակոբի մեծ հայրիկը շատ ծեր է. գրեթե չունի ուժեր, և ամբողջ կյանքը կը անցնի տատանի ուսերուն վրայ, կունակի կորացած է և ձեռքերը կը դողան:

Մնիկա շատ անգամ հիւանդ կ'ըլլայ: Անցեալ տարի ձմեռ ալ այդպէս հիւանդ էր և շատ անգամ տառապեցաւ: Հիմակ որ բուժուի, յետո՛ւ հայրիկը բաւական առողջացած է պատուհանէն կ'ըլլայ դիտէ դաշտերը որոնք ծածկուած են կանանչ խոտերով և գոյնզգոյն ծաղիկներով:

Մեծ հայրիկը գիտէ որ եթէ այդ դաշտերուն մէջ պտոյտ մը ընէ, շատ պիտի կազդուրուի, բայց ոչ չունի և չի կրնար մինակը գուրս ելլել: Յակոբի ծնողքն ալ չեն կրնար օգնել անոր, որովհետեւ մինչեւ իրիկուն դրաղած են:

Երեզն մեծ հայրիկը տխուր է: Բայց անա Յակոբ անոր կը մօտենայ, դեղը կուրայ ու կ'ըսէ.

— Բարի մեծ հայրիկա, կ'ուզե՞ս որ մէկ-մեկ պտտինք գեղեցիկ դաշտերուն մէջ. ես քեզ տկար եմ, բայց կրնամ քեզի օգնել: Մեծ հայրիկը ուրախութեամբ ընդունեց Յակոբի առաջարկը: Անոնք շատ օրեր հետո՛ւ կ'ըլլան այդպէս: Մեծ հայրիկը այնչա՛փ գոհ է տառապեցաւ: Յակոբի վարմունքէն որ սիրուն բաներ կը պատահէ պտտած ատեննին:

19. ՊՏՂԱՍԷՐ ՏՂԱՆ

Ես մանչ մըն եմ գեղազէ՛մ,
 Կարգալ գրել ալ գիտեմ.
 Շատ կը սիրեմ շաքար, նուշ
 Ու խազողին համը անուշ:

Եթէ ունիք, հաճեցէ՛ք,
 Ինձ ալ բաժին հանեցէք.
 Զանոնք կ'ուտեմ ես չափով,
 Ոչ անկիրթի պէս ափով:

20. ԿՐԹՈՒԹԻՒՆԸ ԿՈՒՂՂԷ ԲՆԱԽՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Աշոտ ժիր, սրամիտ ու գարգացեալ է
 Շատ մը թերութիւններ ալ ունէր, բա
 ուսմամբ ու կրթութեամբ սանձահար
 գանոնք: Արշակ ալ նախապէս բթամիտ
 ապուշ էր ու շատ մը թերութեանց տէր
 Երբ գայն կը յանդիմանէին իր նախկին բր
 նաւորութեանց համար, պատասխանեց
 «Կրթութեամբ յայթեցի բնաւորութեանս
 ասոր համար արհամարհուելու եմ ձեզմէ
 Մարդ կը ծնի շատ թերի: Կամքով, ջան
 քով, կրթութեամբ կ'ուղղէ իր յոռի, տգե
 կողմերը: Վրաս ծիծաղելու, զիս յանդիմա
 նելու և արհամարհելու տեղի չկայ», բա
 Արշակ:

21. ՅՈՒՍԱԽԱԲՈՒԹԻՒՆ

Իշխանի մը որդին օր մը գնաց շինա
 կանի մը քով միրգ ուտելու: Շինական
 ահագին մեծութեամբ շոյգամ մը ներկա
 յացուց: Իշխանը պարզեւին համար շնոր
 հակալ եղաւ շինականին և հրամայեց հա
 զար դրուշ տալ անոր: Գիւղացիներէն մէկ
 լսելով իշխանին այս առատաձեռնութիւնը
 յոյս ունէր որ ընտիր ձի մը եթէ ընծա

աանէր անոր, մեծ պարգեւներ պիտի ստա
 նար: Գնաց պալատ. իշխանը ընդունեց
 անոր բերած ձին, գովեց և ըսաւ. «Բերէ՛ք
 շոյգամս, ահա ձեզի պարգեւ հազուագիւտ
 շոյգամ մը որ այնքան պատուական է իր
 տեսակին մէջ, որքան ձեր բերած ընծան:
 Երթաւ բարով, շատ շնորհակալ եմ:»

22. ՄԱՆՈՒՇԱԿ

Կապոյտ գլխով, կանանչ ոտքով,
 Ես ծաղիկ եմ անուշ հոտով.
 Թէ և տունկս է փոքրիկ ու ցած,
 Արօտներուն մէջ պահուրտած,
 Բայց իմ փունջըս մէջ ամէն տան,
 Թէ աղքատի, թէ մեծատան,
 Իրրե գարնան առաջին գարդ
 Կրնայ տեսնել միշտ ամէն մարդ.
 Ես եմ գարնան սիրուն գուշակ,
 Եւ իմ անունս է մանուշակ:

23. ԱՆՏԱՌԻՆ ՄԷՋ

Յոյակ հայրիկին հետ անտառը գնաց պտրտելու: Երբոր վերադարձան, մայրիկը հարցուց Յոյակին:

— Պատմէ՛ նախիմ, ինչե՞ր տեսար անտառին մէջ:

Յոյակ պատասխանեց.

— Շատ բան տեսայ, մայրիկ, ի՛նչ գեղեցիկ է անտառը: Ես շատ ման եկայ անտառին մէջ. այնտեղ տեսայ մեծ մեծ ծառեր, խիտ խիտ բուսած: Երբ յոգնեցայ, շատ մեծ ծառի մը տակ նստայ: Թռչունները անուշ անուշ կ'երգէին անոր վրայ:

Անտառին մէջ տեսայ նաև փայտահատներ: Անոնք իրենց կացիներով չոր ծառերը կը կտրէին և փառելու փայտ կը պատրաստէին:

Տեսայ այնտեղ պաղ պաղ աղբիւրներ. ես խմեցի անոնց անուշ ջուրերէն: Անտառին մօտ կ'արածէր մօտակալ գիւղին նախիրը: Նախիրին մօտ պառկած էին խոշոր զամբուր:

Յանկարձ' բո՛մբ...: Ես վեր ցատքեցի վախէս. թռչունները լոեցին: Մէյմնայ տեսայ որ նապաստակը արիւնյուլայ կը փախչէր. որսի շուներ ալ կը վագէր ետեւէն:

24. ՄԱՐՄՆԻ ԱՆԴԱՄՆԵՐԸ

Ես կ'երթամ մանկապարտէզ,
 Հոն կը սորվիմ բաներ պէսպէս:
 Սա մարմինիս փափուկ, փոքրիկ,
 Ըսե՛մ ձեզի մասերը գողարիկ.
 Ահա՛ վերը գլխիկս աղուոր,
 Վարն ալ ոտքերըս ձեւաւոր.
 Հո՛ս է ճակատս ողորկ, փայլուն,
 Հո՛ս՝ աչուկներըս պճրլտուն.
 Այս է քթիկըս պճրլիկ,
 Տակն ալ բերանըս կլորիկ.
 Ահա՛ թուշերս՝ կարմիր խնձոր,
 Ու շրթունքըս՝ նրուան կտոր. ✕
 Սա՛ է կզակըս թոմպուլիկ,
 Տակն ալ վիզըս՝ քիչ մը հաստիկ.

Տեսէք ունիմ գոյգ ականջներ
 Որ կը լսեն ամէն ձայներ .
 Նաեւ երկու ձեռքեր բամպակ ,
 Մէկը աջ ձեռքս է, միւսն ալ է ձախ .
 Եթէ ուզեմ՝ վեր կը վերցնեմ
 Այսպէս՝ ծափ, ծափ կը զարնեմ :
 Ես երթալով՝ մանկապարտէզ
 Կը սորվիմ շատ բաներ այսպէս :

25. Ս. ԹԱՂԷՈՍ ԵՒ Ս՝ ԲԱՐՅՈՒՂԵՍԷՈՍ

Հայերը երկար ատեն քուրմերու և
 կուռքերու ազդեցութեան տակ մնացին
 մինչեւ որ Քրիստոսի Համբարձումէն ետ
 Թաղէոս Առաքեալը Հայոց քրիստոնէութիւն
 քարոզեց Քրիստոսի 34 թուականին : Թա-
 ղէոս ուրիշ տեղեր ալ պիտի երթար քարո-
 զելու, ուստի խոյրարար Ազդէ անուն անձն
 եպիսկոպոս ձեռնադրեց և անցաւ գնաց Ս
 Արգարու քեռորդի Սանատրուկին քով և
 զայն ալ իր հետեւորդներով քրիստոնեա-
 ըրաւ, մկրտեց : Նոյնպէս և Սանատրուկի
 աղջիկը՝ Ս. Սանդուխտ : Սանատրուկ վերջ
 ստիպեց իր աղջիկը որ ուրանայ նոր կրօնքը
 բայց ան չ՛նստանդեցաւ՝ ըսելով. «Ես կուով
 չեմ պաշտեր :» Հայրը իր աղջիկը ու Թա-
 ղէոս առաքեալը նահատակել տուաւ :

Թաղէոսի մահէն ետք Յիսուսի առաք-
 եալներէն՝ Բարթոլոմէոս առաքեալը եկաւ

Ս. ԱՆՆՂՈՒՆԵՏ ԿՈՅՍ

Հայոց մէջ ու քրիստոնէութիւնը քարոզել
իր հետը բերաւ Ս. Կոյսին պատկերը : Տի-
րիս գետին եզերքը վանք մը շինեց Աստու-
ծածնի անունով և այն պատկերը հոն գրաւ
Ս. Թաղէոս և Ս. Բարթողոմէոս մեր նախնային
կին լուսաւորիչներն են :

26. ՉԱՂԱՑԲԸ

Մեր գիւղին շատ մօտիկ՝
Չաղացք մը կայ մենիկ .
Կը լսուի ամէն օր
Միակերպ իր ժխոր :
Ան գարի կամ ցորեն
Շարունակ ազալէն ,
Կը գտնայ օրն ի բուն ,
Չայրագին, աննըկուն :
Չաղացականը ու իր կին
Շատ բարի սիրտ ունին .
Ամէն մարդ անոնց քով
Կը գտնէ սէր, գորով :

27. Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՆՈՐԻԶ

Հայոց Լուսաւորութեան ու հաւատքի
այրն է Սուրբ Գրիգոր : Եւթաղ անունով
մէկը գինքը կեսարիա տարաւ : Հոն մկրտու-
եցով՝ Գրիգոր կոչուեցաւ և Փիրմիլիանոս
պիսկոպոսին տեսչութեան տակ քրիստո-
նէութեան ու գիտութեանց մէջ կրթուեցաւ :
Նրկու որդի ունեցաւ՝ Վրթանէս ու Արիս-
տակէս : Իսոն տանջանքներով ու լուսաւոր
կարգապետութեամբ կռապաշտ Հայերը քիչ
ստենէն քրիստոնեայ ըրաւ , 301ին : Այս
Ռիջոցին նահատակուեցան Ս. Հոսիփոսմեան
լուսանք : Կեսարիոյ Ղեւոնդիոս Եպիսկոպո-
սէն Հայոց Հայրապետ ձեռնադրուելէն ետք,
Ս. Գրիգոր գրեթէ 25 տարի նորագարձ հօտը
հմաստութեամբ կառավարեց : Վերջապէս
ծերութեան պատճառաւ Հայ Եկեղեցւոյ
հոգեւոր իշխանութիւնը յանձնելով իր Ա-
րիստակէս որդւոյն՝ Մանեայ այրը առանձ-
նացաւ և հոն վախճանեցաւ 325ին :
Մեր Լուսաւորիչը կը տօնենք տարին
երեք անգամ — Մուտն ի Վիրապն , Են ի
Վիրապէն, Գիւտ Նշխարաց :

Ս. ԳԵՐԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ

28. Ս. ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵՒ

Մեծն Ներսէսի որդին էր Ս. Սահակ արթեւ Հայրապետը որ Կ. Պոլսոյ մէջ ծը-
 աւ : Իր հօրը հոգածութեամբ շատ զար-
 ացաւ և իր ժամանակակից գիտուններէն
 էկր եղաւ : Կղերականութիւնը ընդունեց
 և Հայոց բարիք ընելու նպատակաւ քովը
 շակերտներ ժողվելով՝ սկսաւ անոնց ու-
 ումնական ու բարոյական կրթութեանը
 արապիլ : Իրեն կ'աշխատակցէր Ս. Մես-
 ոպ Մաշթոց վարդապետ որ Ս. Մեծն Ներ-
 էսի աշակերտներէն էր ու մանկութենէն
 ր ճանչնար : Ս. Սահակ կաթողիկոս 50
 արի վարեց կաթողիկոսութիւնը : Ս. Մես-
 ոպ Ս. Սահակին հետ Հայոց յուսաւորու-
 թեան աշխատիլ սկսաւ : Մինչեւ այն ատեն
 այ եկեղեցիներու մէջ տեղ մը Ասորերէն,
 տեղ մը Յունարէն կը կարդացուէր՝ Հայե-
 լէն գիր չըլլալուն համար : Ս. Մեսրոպ և
 Ս. Սահակ ուրիշ գիտուններու ձեռնտուու-
 թեամբ երկար ատեն աշխատելէ ետք, վեր-
 ապէս գտան, 413ին : Հայոց գիրերուն 1500
 մեակը տօնեցինք 1913ին : Ս. Սահակի, Ս.
 Մեսրոպի ու իրենց աշակերտներուն ձեռ-
 ոյ Հայերէսի թարգմանուեցաւ Ս. Գիրքը :
 1,յս երկու սուրբերն ալ Հայ եկեղեցւոյ
 Կամերգութիւնը ճոխացուցին :

Ս. ՍԱՀԱԿ ՊԱՐԹԵՆ

29. ՊԶՏԻԿ ԶԱՐԱՃՃԻՆ

Է՛հ, ի՛նչ ընեմ ձեռքս չէ,
 Խելօք նստիլ ու կարդալ.
 Քիչ մը խօսիլ ու խնդալ
 Կարծեմ սակայն գէշ բան չէ :

Լո՛ւռ, գանգալը կը գարնէ,
 Պէտք է նստիլ, աշխատիլ,
 Օրիորդրս հո՛ն կեցեր է,
 Պէտք չէ խնդալ ու խօսիլ :

կը պատժեն զիս, կը սաստեն,
Խօսիր լաւ չէ՛ կ'ըսեն.
Բայց ի՛նչ ընեմ, ներեցէ՛ք,
Լուռ նստիր ձեռքս չէ՛:

30. ԵՂԵԻՒՆ

Ով եղեւին հսկայ դու ծառ,
Ձի սիրեմ քո գեղ դալար.
Երբ թափթփէ ձմրան քամին
Ծառոց թերթն ի գետին,
Դու հսկայ ծառ կանանչազարդ,
Միշտ կը պահես քոյին գարդ:

Այս մանկական հանդէսին օր
Ով գարգարեց քեզ աղուոր,
Խաղալիքներդ, միրքերդ անոյշ
Ո՛ր ձեռք կախեց հող քնքոյշ
Ոհ քեզ սլճնող ձեռքերուն տկա
Ես ջերմագին տամ համբուր:

Ով գեղեցիկ իմ եղեւին
Ձի քաղցր է քո հովանին.
Մշտադալար քու խիտ ոստեր
Որոնք թոշնիլ չեն գիտեր,
Երկնապարգեւ լո՛յս հաւատքիս
Քաղցրիկ պատկերն ես աչքիս:

31. ՏՕՆ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԷԶՄԱՍՆԻ

Հոգեգալուստէն ետքը Բ. կիրակին կը
թօնուի Հայոց առաջին եկեղեցւոյ հիմնադր-
ութիւնը Էջմիածնի մէջ՝ Ս. Գրիգոր Լու-
սաւորչի ձեռքով 303ին, որուն հազար վեց
արիւրամեակը մեծ հանդէսներով տօնե-
լինք 1913ին: Այս տօնը մեծ նշանակու-
թիւն ունի ո՛չ միայն Հայոց Եկեղեցական
պատմութեան մէջ. այլ նաև բովանդակ
քրիստոնէական եկեղեցւոյ պատմութեան
մէջ: Հայոց Եկեղեցին Արեւելեան քրիստո-
նէութեան ամէնէն հին հաւատարիմ հաս-
ոտութիւններէն է և պահպանած ու տա-
րածած է քրիստոնէութիւնը իր շրջակա-
ները: Այս տօնը կը կատարուի Ս. Գրիգոր
Լուսաւորչի «Են ի վիրապէն» տօնէն մէկ
օր ետքը: Այդ օրը կ'երգենք «Էջ Միածինն
ի հօրէ» շարականը գոր ամէն Հայ Քրիս-
տոնեայ գոց գիտնալու է:

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

Դգալ մը ներկ է,
Աշխարհ կը ներկէ:

(Արեւ)

32. ԱԳՌԱԻԸ

(ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ)

Գիշերն աշնայնի
 Երբոր կը հասնի,
 Մըթնեն դաշտ ու ծառ,
 Սեւ ագռաւն արթուն
 Նողկանք տայ մարդուն
 Երգելով՝ «Կառ, կա՛ռ...»:

Ի՛նչ տրգեղ թրուշուն.
 Մացառէ մացառ
 Սուրայ ուսուստուն
 Ու կ'երգէ. «Կա՛ռ, կառ...»:

33. ԲՈՅՍԵՐԸ

Բոյսերը կ'ապրին, կեանք ունին: Հուն-
 տէ յառաջ կուգայ բոյսը. կ'աճի հողէն՝
 սնունդ քաղելով, և օր մըն ալ կը ծերանայ
 ու կը ջնջուի:

Բոյսերուն կազմուածքը սապէս է.
 հողին մէջ մաս մը ունին որ արմատ կը
 կոչուի, արմատէն վեր հողին վրայ կանգ-
 նած մասը ցողուն կ'ըսուի, ցողունին ու
 անոր ճիւղերուն վրայ տերեւներ կան, ծա-
 դիկը կը գտնուի տերեւներուն մէջտեղ:

Խոշոր տունկերը կը կոչուին ծառ, ինչպէս՝ խնձորենի, աւելի պզտիկները՝ թուփ ինչպէս՝ վարդենի: Թուփերուն և ծառերուն բունը դրսէն հաստ կեղեւ մը ունի. անկներս է փայտը որ տարիքին համեմատ հաստ կ'ըլլայ. կեղրոնը կակուղ է և ուղեկ կը կոչուի: Երբ բուն մը լայնքէն կտրենք կեղրոնին բոլորտիքը փայտը խաւ ի խաւ կազմուած պիտի տեսնենք. այդ խաւերը այսինքն՝ թուխ գիծերը համրելով՝ ծառին տարիքը կրնանք գիտնալ:

Բոյսերը արմատներով, ցողունով ու տերեւներով շնչառութիւն կ'ընեն:

34. ԲՈՅՍԵՐԸ ՍԱ ԲԱԺԱՆՈՒՄԸ ՈՒՆԻՆ

Ծաղիկ բացողներ } Երկբլթակներ՝ լուբիա
 Միաբլթակներ՝ ցորեն
 Ծաղիկ չբացողներ Սունկ

Բլթակ. երբ լուբիայի հունտը քննենք, կը տեսնենք որ հունտը մաշկով մը պատած է, մաշկը վերցնելով՝ կ'ուսնանք երկու կէս լուբիա որոնք իրարու կցուած են մասով մը: Երկու կէսերը կը կոչուին բլթակ, զանոնք կցող մասն ալ՝ սաղմ: Հունտին այն մասն է սաղմը որ երբ ծլի, արմատի, ցո-

ղունի ու տերեւի կը փոխուի: Մէկ բլթակ ունեցողը կը կոչուի միաբլթակ, ինչպէս՝ ցորեն, արմաւ, երկու բլթակ ունեցողներն ալ՝ երկբլթակ, ինչպէս՝ նուշ, կաղին, կնի:

35. ԲԱՆՉԱՐԵՆՆԵՐԷՆ ԲՈՅՍԵՐ

Բանջարեղէններէն շատերուն արմատը կ'ուտուի, ինչպէս՝ շոգաձաճ, ստեպղին, կանկառ, բողկ, ոմանց տեսակները եփելով՝ կ'ուտենք, ինչպէս՝ կաղամբ, շոմին, պրաս. շատերն ալ առանց եփելու կ'ուտենք, ինչպէս՝ ազատքեղ, եղերդ, հազար, որոնցմէ ազցան կը շինուի:

Կան ուրիշ բանջարեղէններ ալ որոնց հատիկները կ'ուտուին, ինչպէս՝ լուբիա, սիսեռ, ոսպ. մաշ:

36. ՅՈՐԵՆԸ, ԳԵՏՆԱԽՆՁՈՐԸ

Յորենը մարդոց սնունդին համար ամէնէն կարեւոր հացարոյսն է: Յորենը կը ցանուի կա՛մ աշնան վերջերը և կա՛մ գարնան սկիզբները: Գարնան ցորենը կ'աճի, ամառ ատեն կը հասուննայ հասկեր կը կապէ: Ամառ ատեն հասկերը կը դեղնին. ցորենին հատիկները եղած են. կը հնձեն զանոնք և կը ժողվեն շտեմարաններու մէջ:

Յորենի հասկերը կային մէջ կը ծեծեն և յարդը կը գատուի հատիկներէն: Յորենը ջրադացին մէջ կ'աղան և ալիւր կը պատրաստեն: Ալիւրը բարակ մաղէ կ'անցնեն և թեփը կ'ելլէ: Բարակ ալիւրէն հաց կը պատրաստուի:

Գետնախնձորն ալ շատ կարեւոր տունկ մըն է, աշնան արմատները հողին տակէն կը հանեն, չոր ու մութ տեղեր կը դիզեն:

37. ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԲՈՅՍԵՐ, ԹՈՒՆԱՒՈՐ ԲՈՅՍԵՐ

Բժշկական բոյսերը անոնք են որ իբր դեղ կը գործածուին, ինչպէս՝ անանուխ, մոլոշ, տուզտ: Ասոնք կը ժողվեն, կը չորցընեն, լետոյ կը խաշեն ջուրը խմելու համար, կամ կը փշրեն փոշին գործածելու համար:

Բոյսեր ալ կան որ թոյն կը պարունանակեն, ասոնց կ'ըսուի թունաւոր բոյսեր, ինչպէս՝ մոլեխինգ, շանլոյիկ, ևլն:

Բուրաստանի մէջ կը մշակուին յարգի ծաղիկներ՝ վարդ, շահարակ մանիշակ, շահաբամ, շուշան, յակինթ, քրքում, նարգիս:

38. Ծ Ի Ծ Ե Ռ Ն Ա Կ

Մարտն անցաւ, եկաւ ապրիլ գեղեցիկ,
 Հեռու տեղերէ դարձաւ ծիծեռնիկ,
 Օ՛, բարի եկա՛ր, Գարնան կարապետ,
 Բոյն շինողներուն ամէնէն վարպետ :
 Փախաւ կռունկը, թռաւ վերերէն,
 Սոխակը հեռացաւ մեր պարտէզներէն :

Միայն դու մնացիր ճնճողներուն հետ,
 Սիրուն ծիծեռնակ, Գարնան կարապետ :
 Պատուհանիս մէջ շինէ քու բոյնը,
 Անոյ՛ ձայնովդ երգէ գարունը .
 Չու ածէ, հանէ՛ գեղեցիկ ձագեր,
 Մեր քովը կեցիր մինչև սեպտեմբեր :

39. Բ Ա Ր Ի Բ Ո Վ Զ Ո Ւ Ա Ր Ճ Ա Ն Ա Լ

Զարեհ հարուստ ընտանիքի մը գաւաին
 էր : Ամառ օր մը իր դաստիարակին հետ
 դաշտերը պտտած միջոցին մացառի մը տակ
 գոյգ մը կօշիկ տեսաւ, գոր հոն մօտերը աշ-
 խատող աղքատ մշակ մը ձգեր էր : Տղան
 ուզեց այդ կօշիկներն առնել պահել գործա-
 ւորին խաղ մը ընելու և անոր յուզմունքը
 դիտելով՝ գուարճանալու համար : Բայց դաս-
 տիարակը ըսաւ իրեն. «Աւելի ազնիւ միջոց
 մը ընտրէ՛ գուարճանալու.» եւ խրատեց որ
 փոխանակ այդ կօշիկները վերցնելու՝ քանի
 մը զրուշ զնէ անոնց մէջ : Տղան հնազանդե-
 ցաւ : Քիչ մը ետքը գործաւորը եկաւ կօ-
 շիկները հագնելու, և մէջի գրամը տեսնե-
 լով՝ ուրախութենէն յուզուեցաւ, ծունկի
 վրայ եկաւ ու շնորհակալ եղաւ Աստուծոյ
 այս անակնկալ օգնութեան համար : Զարեհ
 հեռուէն գայն դիտելով՝ անկէ շատ աւելի
 երջանիկ եղաւ, որովհետեւ ինք եղեր էր
 այդ երջանկութեան պատճառը :

Ա Ռ Ա Մ

Լայնին ճար կայ, նեղին ճար չկայ :
 Խօսքը՝ մեծին, ջուրը՝ պղտիկին :

40. ՀԱՅՐ ՄԵՐ

Մեզի պէս փոքրերուն
Պաշտպանը դու ես, Տէ՛ր,
Քեզմով է որ հեռուն
Կ'երթան ցաւ փորձանքներ :

Դու ես որ ամէն օր,
Մեր հացը կուտաս մեզ.
Ու նման գլխոտ մօր,
Մեր վրայ կը հսկես :

Սիրեցէք միշտ զիրար,
Կ'ըսես մեզ, ով Աստուած,
Ու փոխան քու գիրկդ,
Ցոյց կուտաս մեզ ժպտած :

41. ՕԳՏԱԿԱՐ ՇՈՒՆԸ

Կայծակ է իմ շունիս անունը :
Ան շատ հաւատարիմ պահապան շո՛ւ
մըն է :

Կայծակ քեզի չհաջեր :
Հայրիկին թերթը բերանը՝ կ'ընկերանս՝
անոր :

Կայծակ շատ օգտակար է մեզի :
Միշտ պատրաստ է օգնելու :
Օր մը պուպրիկս կորսըն-
ցուցի :

Փնտռեցի բայց չկրցայ գտ-
նել :

Վերջապէս ըսի,
«Կայծակ, կ'ընա՞ս
պուպրիկս գտնել» :

Ան մինչեւ լճակը
վազեց, գնաց :

Երբ վերադարձաւ՝ տեսայ որ պուպրիկս
բերանը բռնած ինձի կը բերէր վագելով :

Պուպրիկս բերաւ և կամացուկ մը գե-
տին դրաւ :

«Շնորհակալ եմ, հաւատարիմ Կայծակ,»
ըսի անոր. կ'արժէր որ շնորհակալ ըլլայի
անոր :

Հաճելի բան է տեսնել անոր պոչ շար-
ժելը երբ ես «Շնորհակալ եմ,» կ'ըսեմ
անոր :

42. ԿՈՐՍՈՒԱԾ ՇՈՐՔ

Ձիւնը կուգար փաթիլ փաթիլ,
 Հետն ալ անձրեւ կաթիլ-կաթիլ,
 Այդ միջոցին մէկ պառաւ կին
 Հորթ մը փնտռէր ի մէջ դաշտին :
 Կովը եկաւ երբ արօտէն,
 Կուրծքն ու ծիծեր լեցուն կաթէն,
 «Հորթուկս ո՛ւր է» ան բառաչեց,
 Խեղճ պառաւին ցաւ պատճառեց :

Մինչդեռ այսպէս պառաւ
 ու կով
 Կ'արտասուէին լաց ու
 կոծով,
 Յանկարծ լսուեց բարակ
 մի ձայն,

Կովը իմացաւ որ հորթն է այն :
 Կովը վազեց բառաչելով,
 Պառաւը ետեւէն տըքտըքալով .
 Կորսուած հորթը մայրը գտաւ,
 Լեցուն ծիծը բերանն առաւ :
 Ծծեց բոլոր կաթն ու հատցուց,
 Մեր պառաւին բան չթողուց .
 Բայց պառաւը այս անգամին,
 Սիրով ներեց չար հորթուկին :

43. ՅԱԶՈՂ ՊԱՏԱՍԻԱՆ

Յակոբ և Պետրոս, երկու գիւղացիներ,
 որ մը բանջարանոցի մը քովէն կ'անցնէին՝
 գլուխ գլխի խօսակցելով իրարու հետ :
 «Նայէ, ըսաւ յանկարծ Յակոբ իր ընկերոջը .
 սա՛ կաղամբները որքա՛ն խոշոր են . — Ատոնք
 ալ բա՛ն են, պատասխանեց Պետրոս հեզ-
 նութեամբ . Ես անանկ կաղամբ մը տեսած
 եմ որ մեր գիւղին զանգակատան չափ կար» :
 Յակոբ որ կաթսայագործ էր՝ ուզելով անոր
 բերնին չափը տալ, անմիջապէս ըսաւ . «Ես
 ալ ժամանակաւ մեր եկեղեցւոյն չափ կաթ-
 սայ մը շինած եմ : — Բայց այդ անագին կաթ-
 սան ինչո՞ւ համար շինել տուին : — Կաղամբդ
 մէջը եփելու համար անտարակոյս», յարեց
 սրամիտ երիտասարդը :

44. ՎԱՐՁԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

Հարուստ իշխան մը որսի ելած ըլլալով՝
 հանդիպեցաւ ծեր մարդու մը որ ընկուզենի
 մը կը տնկէր : «Չարմա՛նք, ըսաւ իշխանը,
 այդ ծերուկը կը կարծէ թէ պիտի վայելէ
 նորատունկ ծառին պտուղները :» Ծեր-մար-
 դուն մօտեցաւ և հարցուց թէ քանի՞ տա-

րեկան է: Ծերունին պատասխանեց. «Ութ-
տուն տարեկան եմ. փա՛ռք Աստուծոյ» —
Իշխանը յարեց. Դեռ քանի՞ տարի կ'ուզես
ապրիլ որ մատաղ ծառեր կը տնկես:— Ծե-
րունին պատասխանեց. Քանի որ մենք մեր
հօրը աշխատանքը կը վայելենք, պէտք չէ
որ մեր ապագայ սերունդն ալ վայելէ մե-
րինը:»

«Հայրը կը ցանէ, որդին կը հնձէ:»

Իշխանը այդ պատասխանին հաւնելով
բուռ մը ոսկի պարգեւեց ծերուկին:— Ո՞վ
կրնայ ըսել, աւելցուց ծերուկը, թէ մատաղ
տունկին արդիւնքը չվայելեցի:»

45. ԾԱՂԻԿՆԵՐՈՒՆ ԵՐԳԸ

Վ Ա Ր Դ

Զիս ամէն մարդ կը կոչէ
Ծաղիկներու թագունի,
Որովհետեւ իմ ծաղիկս
Սիրուն գոյն ու հոտ ունի՛

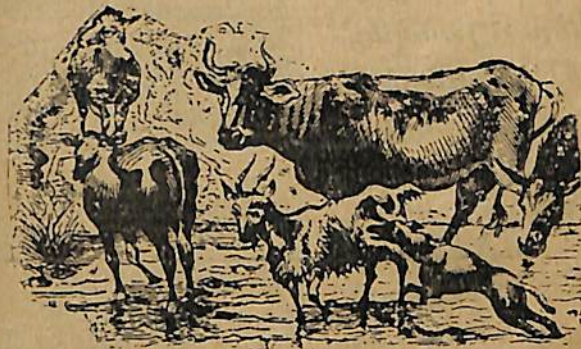

Թէև կանաչ իմ թուփը
Շատերու ձեռքը կը ծակէ,
Բայց այս անմեղ յանցանքը
Ինձ ամէ մարդ կը ներէ:

Շ Ո Ւ Շ Ա Ն

Իմ սպիտակ կոկոնի
Մէջ կան բուրմունք շատ ու շատ,
Ոսկենման նուրբ փոշի
Մեղուներու բազմաշխատ:

Իմ ցողունս է խիստ բարակ
Եւ գազաթս գեղեցիկ,
Տերեւներս ընդարձակ,
Իսկ ես ինքս շատ հեզիկ:

46. ԳԻԼՂԱԿ ԵՒ ԳԻԻՂ

Թէ՛ գիւղակին և թէ՛ գիւղին մէջ գեղջ-
կական շատ տուներ կան: Գիւղակը մէկ
եկեղեցի, իսկ գիւղը մէկ կամ երկու եկե-
ղեցի կ'ունենայ: Թէ՛ գիւղակին և թէ՛ գիւ-

դին մէջ փողոցները քիչ են և եղածն ալ ծուռ ու մուռ է: Հայ գիւղերու տունները փոքր են, առ հասարակ գիւղացին իր խրը՝ ճիթին մէկ մասը գետնին տակ կը շինէ և պատերն ալ ցեխով կը ծեփէ: Քարաշէն տուններ հագուած գիւտ են գիւղերու մէջ, գիւղացին իր խրճիթը կը ծածկէ հողով: Գիւղին մէջ կան կայեր, անասուններու յատկացուած ընդարձակ տեղեր, պարտէզներ ու այգիներ: Այս վերջինները սովորաբար ցանկապատ կ'ըլլան: Գիւղացին իր սայլին գլուխը նստած, մտրակ մը

ծեփը իր եզր ու գոմէշը կը քշէ: Երբեմն ալ իր գերանդին ուսին վրայ, մանգաղը մէջքը կա՛մ հունձքի կ'երթայ, կա՛մ հունձքէն կը դառնայ: Գիւղակին ու գիւղին բնակիչները գլխաւորապէս հողագործութեան ու անաս-

նաբուծութեան կը պարապին: Կան ալ այնպիսի տեղեր որ աւելի քաղաքակրթուած են և ունին շատ գործարաններ. ասոնք կը կոչուին գիւղաքաղաք: Հոս տուններն աւելի գեղեցիկ են, քարաշէն բնակարաններ ալ կան:

47. Ա Ղ Օ Յ Ք Ը Ր Է՝

Աղօթք ըրէ, փոքրիկ աղջի՛կ,
Երբ արթննաս առտուն կանուխ,
Եւ իրիկուան մութը սաստիկ
Երբ տարածէ իր քօղը թուխ:

Ոհնձիդ համար երբ աղօթես,
Աստուծմէ խելք ուզէ՛ միայն.
Որ ծնողքըդ սիրեն գքեզ,
Երբեք քեզմով դժբախտ չըլլան:

Աղօթք ըրէ՛ հիւանդներուն
Եւ որբ տըղոց համար անգօր.
Աղօթքիդ մէջ միշտ խնդրէ՛ դուն
Որ Հայրենիքդ ըլլայ հըզօր:

48. Պ Ա Յ Տ

Հարուստ գիւղացի մը տղուն հետ քա-
 զաք կ'երթար: «Աչքդ բա՛ց, Կարապետ,
 ըսաւ հայրը, ճամբուն վրայ պայտ մը ինկած
 է, վեր ա՛ռ»:—«Է՛հ, հայրի՛կ, այս չնչին բա-
 նին համար ծռիլ կ'արժէ՞» պատասխանեց
 Կարապետ: Հայրը ձայն չհանեց, ինքը պայ-
 տը վերցուց ու պարկին մէջ դրաւ: Ճամ-
 բան պայտը մէկ դահեկանի ծախեց դար-
 բինի մը և այդ ստակով բալ գնեց: Օդը տաք
 էր, Կարապետ ծարաւէն կը տանջուէր և
 հազիւ հօրը ետեւէն կրնար երթալ: Յան-
 կարծ հայրը իբրև թէ անգիտաբար բալ մը
 ձգեց: Կարապետ իսկոյն վերցուց դայն, կե-
 ըաւ և քիչ մը զովացաւ: Հետզհետէ հայրը
 բալերը վար ձգեց և Կարապետ ծռելով՝ շա-
 րունակ զանոնք կը հաւաքէր և կ'ուտէր:
 Հայրը ըսաւ. «Կը տեսնե՞ս, գաւա՛կս, եթէ
 մէկ անգամ պայտին համար ծռէիր, այսքան
 անգամ չպիտի ծռէիր բալերուն համար: Ա՛ս
 քեզի խրատ ըլլայ որ ուրիշ անգամ ծռ-
 ւութիւն չընես »:

51. ՄԵՂՈՒՆ ԵՒ ՅԻՅԵՌԸ

(ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ)

—«Եթէ օդը գեղեցկանայ»,
 Կ'ըսէր թիթեռ մը սիրունիկ,
 «Եթէ օդը գեղեցկանայ,
 Դաշտերուն մէջ՝ հեզիկ հեզիկ՝
 Պիտի խաղամ մարգին վրայ»:

—«Ու ես», ըսաւ մեղուն քովէն,
 «Պիտի իմ գործս շարունակեմ,
 Եթէ օդը գեղեցկանայ»:

49. ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐՈՒՆ ՎԷՃԸ

ԱՄԷՆ ԻՆՁ ՕԳՏԱԿԱՐ Է

Կովը, Ձին ու Շունը կը վիճաբանէին իրարու հետ թէ Տանտէրը իրենցմէ ո՞րը աւելի կը սիրէր :

— «Հարկաւ զիս ամէնէդ աւելի կը սիրէ, ըսաւ Ձին. ես անոր արօրը ու ցաքանը կը քաշեմ, անտառներէն անոր փայտ կը բերեմ, շատ անգամ վրաս կը հեծնայ և քաղաք կ'երթայ :

— Ոչ, մեր տէրը զիս աւելի կը սիրէ, ըսաւ Կովը. քու ըրածդ ի՞նչ է որ մեծ մեծ կը ջարդես, ատոնց մեծ մասը իմ եղբայրս եզն ալ կրնայ ընել, իսկ ես անոր բոլոր ընտանիքը կաթով կը կերակրեմ :

— Դուք երկուքդ ալ կը սխալիք, ոռնաց Շունը, մեր տէրը զիս ամէնէդ աւելի կը սիրէ, որովհետեւ անոր բոլոր հարստութիւնը կը պահպանեմ :»

Կենդանիներուն տէրը այս վէճը լսեց ու ըսաւ անոնց. «Ի գուր մի՛ վիճիք իրարու հետ : Դուք ամէնքդ ալ ինծի պիտանի էք և ձեզմէ իւրաքանչիւրը լաւ է իր տեղը :»

50. ՄԱՐԴՈՒՆ շՍՏՈՒՅԻՒՆԸ

Գիշատող գազանր իրեն համար որջ կը պատրաստէ անտառին մէջ, թռչունր բոյն կը կազմէ, միջատն ալ ծառին մէկ ճեղքին մէջ կը տեղաւորուի : Անոնց ամէնքն ալ ցրտին դէմ իրենք զիրենք կը պաշտպանեն, որը՝ իր սեփական բուրդով, միւսը՝ փետուրով, իսկ երրորդը՝ հաստ վերնամաշկով : Մարդս այս բնատուր գգեստները չունի, բայց օժտուած է խելքով որուն օգնութեամբ ամէն բանի հնարը կը գտնէ : Անտառ կ'երթայ, ծառերը կը կտրէ, անոնցմով իրեն համար տուն կը շինէ : Հողին տակէն երկաթ կը գտնէ որով իրեն կացին, բահ, արօր և ուրիշ գործիքներ կը շինէ : Կաւէն աղիւս և աղիւսէն տուն կը շինէ, խրճիթին բացուածքը, երբեմն ալ պատերու ծակտիքը կը գոցէ : Աւաղը հալեցնելով՝ ապակին գրտաւ : Լուսամուտին վրայ ապակին անցրնելով՝ լոյսը թափանցել կուտայ, արգիլելով հանդերձ որ քամին տունէն ներս չմտնէ : Վուշ ու բամբակ ցանեց, անոնցմով թել մանեց, քթան գործեց, շապիկներ ու բաճկոններ պատրաստեց : Այժի պրօնէն ու ոչխարի բուրդէն ցփսի ու ասուիներ գործեց և գազաններու մորթերէն՝ իրեն համար տաք մուշտակներ :

52. ԶԻՒՆԱՄԱՐԴՐ

Չմեռ էր: Փողոցներու և հրապարակներու մէջ ձիւնը դիզուած էր: Տղաքը ուզեցին տեսնել թէ անիկա որչափ խոր էր: Անոնք ձիւնին մէջ գացին. և ահա ձիւնը անոնց կօշիկներուն բերանէն ներս կը լեցուէր: «Այսօր ձիւնամարդ մը շինենք», պուռացին Սուրէն, Կարապետ և Գրիգոր: Անոնք շուտ մը մեծ ձիւնագնդակ մը շինեցին ու գանիկա ասդին անդին գլորեցին ձիւնին մէջ: Քիչ ատենէն գնդակը այնչափ մեծցաւ որ տղաքը գանիկա ա՛յ յառաջ չէին կրնար տանիլ: Հիմա անոնք ուրիշ գնդակ մը գլորեցին ու գանիկա առաջինին վրայ դրին: Ետքը ասոր վրայ դրին ուրիշ աւելի պզտիկ գնդակ մը, որ ձիւնամարդուն գլուխը եղաւ: Գրիգոր ձիւնամարդուն գլխուն

մէջ երկու կտոր ածուխ տեղաւորեց, և ասոնք եղան անոր աչքերը: Նոյնպէս ածուխէ շինեցին անոր քիթը, բերանը և վերարկուին կոճակները: Վերջապէս շինեցին անոր երկու թեւերը, և թեւերէն մէկին մէջ դրին գաւազան մը:

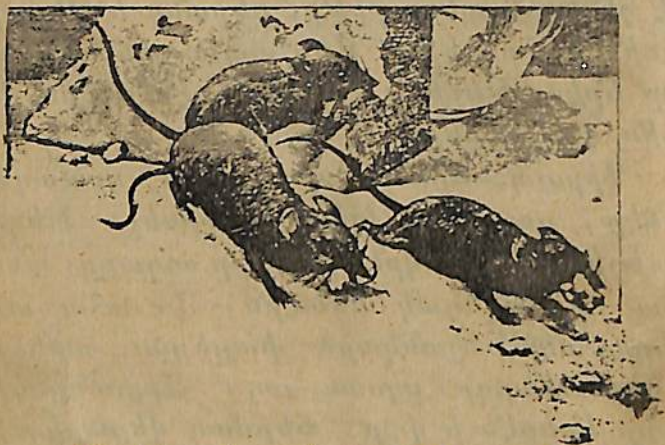
Գիրուկ ձիւնամարդը թէև գաւազան ունէր, բայց չէր կրնար գարնել: Խեղճը փախչիլ ալ չէր կրնար, երբ տղաքը անոր վրայ ձիւնագնդակ նետէին: Եւ ահա ամպերու մէջէն յանկարծ փայլեցաւ արեւը. և ձիւնամարդը սկսաւ լալ: Արցունքները անոր երեսէն ի վար, ճերմակ վերարկուին վրայ կը թափէին: Ձիւնամարդը լալը դադրեցուց, երբ արեւը իր երեսը ծածկեց ու վերջապէս մարը մտաւ:

Եթէ այսօր արեւը աւելի երկար ատեն փայլէր, մեր գիրուկ ձիւնամարդը լալէն պիտի նիհարնար ու հալէր, հատնէր:

53. ԾՈՒՂԱԿԸ

Շատ մը մկնիկներ միասին կը խաղային, անհոգ և ուրախ: Ունէին փայլուն գորշ մորթ և երկանկէկ պեխեր:

Առտու մը մաման կանչեց գիրենք ու
ըսաւ .

—Մտիկ ըրէք, ձագո՛ւկներս, ձեզի խը-
րատ մը պիտի տամ: Մարդիկ մեզ կ'ատեն.
տուներու մէջ կատու կը պահեն որ մեզ
ուտէ, ծուղակ կը լարեն որ մեզ բռնէ:
Զգո՛յ՛ր կեցէք, չըլլա՛յ որ փորձանքի հանդի-
պիք: Փախէ՛ք մանաւանդ ծուղակներէն:

Մկնիկները խօսք տուին մամային խը-
րատը պահելու:

Անոնցմէ մէկը որ միւսներէն աւելի
անվախ էր, օր մը հեռացաւ քիչ մը իրենց
ծակէն: Յանկարծ անկիւն մը աչքին հան-
դիպեցաւ ծուղակ մը: Ուզեց գիտնալ թէ
ծուղակը ի՞նչ տեսակ բան մըն է. կամաց

կամաց մօտեցաւ ու տեսաւ ծուղակին մէջ
ապուխտի իւղոտ կտոր մը:

Իրաւ որ ապուխտը շատ անուշ կը հո-
տէր: Մկնիկը փափաքեցաւ աւելի մօտէն
հոտոտել զայն, քիչ մըն ալ առաջացաւ, յե-
տոյ ետ գնաց, նորէն առաջացաւ և վերջա-
պէս ապուխտին դպաւ:

Շրա՛խ... ծուղակը փակուեցաւ ու
խեղճ մկնիկը բանտարկուեցաւ մէջը:

Ժամ մը վերջը տանտէրը եկաւ. բերաւ
կատուն և բացաւ ծուղակին դուռը:

54. ԱՂՈՒԷՍ ՈՒ ԱՔԼՈՐ

—«Վարդավառի տօն է այսօր,
Իջի՛ր ծառէդ, սիրուն Աքլոր,
Ինձ հետ կարգա երգ, շարական,
Մատաղն օրհնենք տէրունական:»—
Աղուէսն այսպէս համոզիչ էր.

Ասոր Աքլորը սապէս կ'ըսէր .
—«Սակայն, տես, նախ հարկ է, Աղուէս,
Որ ժամկոչի ձայն ձգեմ ես,
Ապա իջնել և ժամ երգել .

«Կուկուկի կո՛ւ, տօն է այսօր.
Սուրբ Կարապետն է փառաւոր:» —
Աքլորիկին այս սուր ձայնէն
Շնիկն սթափ՝ հասաւ խածաւ,
Աղուէսը կ'ոռնար՝ վիրաւորուած,
Իսկ Աքլորիկ ծառին վերէն,
— «Աղուէ՛ս, կ'ըսէր ծիծաղելէն,
Այդ անճոռնի ձայնո՞վ պիտի
Երգէիր տօն Վարդավառի:» —

55. ՅԻՍՈՒՍԻ ԾՆՈՒՆԴԸ

Շատ ժամանակ առաջ Հրէաստանի մէջ
բարեպաշտ մարդ մը և բարեպաշտ կին մը
կ'ապրէին: Անոնց անունն էր Յովսէփ և
Մարիամ: Անոնք անգամ մը Նազարէթ բա-
ղաքէն Բեթլէհէմ գիւղը գացին: Ասիկայ
երկայն ճամբայ մըն էր: Երբ անոնք Բեթ-
լէհէմ հասան, արդէն շատ մը օտարական-
ներ կային հոն: Անոր համար Յովսէփ և
Մարիամ գիշերը պառկելու տեղ չգտնելով՝
ստիպուեցան ախոռի մը մէջ մնալ: Եւ ահա
հոն գիշերուան մէջ ծնաւ սիրելի Յիսուս
Մանուկը: Անոր մայրը Մարիամ գայն խան-
ճարուրի մէջ փաթթեց ու մսուրի մը մէջ
դրաւ: Ինչու որ հոն ոչ անկողին կար, ոչ ալ
օրօրոց:

Նոյն ժամուն հրեշտակ մը երեւցաւ
դաշտին վրայ գտնուող հովիւներուն: Հո-
վիւները շատ վախցան. բայց հրեշտակը ըսաւ

անոնց, «Մի՛ վախնաք. ես ձեզի մեծ աւե-
տիս մը կը բերեմ: Այսօր փրկիչ մը ծնաւ:
Բեթլէհէմ գացէք, և հոն պիտի գտնէք Մա-
նուկը:»

Եւ ահա հրեշտակին քով ուրիշ շատ մը
հրեշտակներ երեւցան: Անոնք սկսան եր-
գել, «Երկնից մէջ Աստուծոյ փա՛ռք, երկրի
վրայ խաղաղութիւն, և մարդոց մէջ հաճու-
թիւն:» Երբ այս գեղեցիկ երգը լմնցաւ՝ հր-
եշտակները անհետացան:

Հովիւները իրարու ըսին, «Եկէք, Բեթ-
լէհէմ երթանք, ու տեսնենք թէ հրեշտակին
պատմածին պէս պատահած է:» Անոնք գա-
ցին ու հոն գտան Յսփսէփը, Մարիամը և
Յիսուս Մանուկը: Ասոր վրայ խիստ շատ
ուրախացան անոնք, և ծուկ ծուկեցին ու
Մանուկին երկրպագութիւն ըրին: Ետքը
նորէն տուն դարձան, և մեծ ուրախութեամբ
պատմեցին իրենց տեսածը ու լսածը:

56. ԶԻՒՆԱՄԱՐԴԸ

Տեսէ՛ք, տղաք, գիրուկ ու ծեր
Ձիւնամարդ մը հոն է կեցեր.
Իր գաւազանն որչա՛փ մեծ է.
Ձինք մի՛ ծաղրէք, ձեզ կը ծեծէ:

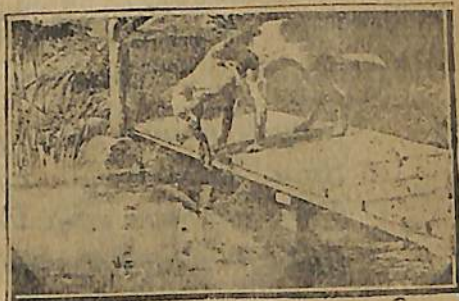
Բայց չի շարժիր կայնած տեղէն.—
Քիթն ու բերանն ի՛նչ տրգեղ են:

Սեւ ամպերէն ծագեց արեւ,
Ձիւնամարդուն տուաւ բարեւ.
Բայց ձիւնամարդն իսկոյն լացաւ.
Կարծեմ բունեց իր փորին ցաւ:—
Հա՛, հա՛, հիմա հասկըցայ ես,
Դուն արեւէն վախցող մէկն ես:

Բարի արեւ, թուխ ամպերուն
Ներքև պահէ գլուխը սիրուն,
Որ կարագի պէս չը հալի
Մեր ձիւնամարդն հիանալի:—
Գրնաց արեւ. փրչեց ցուրտ հով.
Ձիւնամարդը գոհ էր սիրտով:

57. ՇՈՒՆԸ ԵՒ ԻՐ ՇՈՒՔԸ

Շուն մը իր բերանը ոսկորի խոշոր
կտոր մը ա-
ռած կ'երթար.
Ճամբան գե-
տակի մը վը-
րայ ձգուած
կամուրջէ մը
անցնիլ պէտք
եղաւ:

Շունը վարը
գետակին մէջ
կարծեց:
ուրիշ շուն մըն ալ տեսնել

«Այդ շունն ալ բերանը ոսկոր մը ունի, այդ ալ ես խլէի,» խորհեցաւ ազահ շունը ինքն իրեն :

«Այդ շունին վրայ հաջեմ ու վախցնեմ գայն,» ըսաւ ինքնիրեն ու հաջեց «հաւ, հաւ, հաւ :»

Քայց երբ կը հաջէր՝ ոսկորը բերնէն ջուրին մէջ ինկաւ, ու ա՛լ չտեսնուեցաւ :

Այդպէս շատակեր շունը իր ոսկորն ալ կորսնցուց :

Ազահութեան օրինակ մը չէ՞ այս ան- խելք շունը :

Ազահութիւնը գէշ մոլութիւն մըն է : Պէտք է զգուշանալ անկէ :

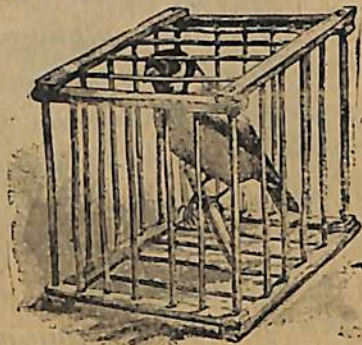
58. Ա Ջ Ա Տ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

(ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ)

Տըզան ըսաւ.— «Ա՛յ թռչնիկ, Տե՛ս, ոսկեթել բովանդակ Քեզ պատրաստեր եմ վանդակ, Բընակարան երջանիկ :

«Չորուկ կորեակ, Թարմ բզրուկ, Մամուռ մահիճ ծաղկազարդ,

Ամէն բան կան : Հոն զըւարթ կեանք կը վարես անտաղտուկ :»

Թռչնիկն ըսաւ.— «Պատանի, Ամէնէն ճոխ վանդակին Հետ չեմ փոխեր ես կրկին Ծառն անտառին ընտանի :

Բնաւ բան չեմ բաղձար ես շատ : Քու պալատիդ մէջ փարթամ ես բանտարկուած պիտ' ըլլամ : — կեանքը՝ ապրի՛լն է ազատ :»

Ա Ռ Ա Ծ

Կրակն որ Աստուած վառէ՛ Մարդս մարել չէ կարող : Ծրագն որ Աստուած մարէ՛ Մարդս վառել չէ կարող :

59. ԱՔԱՂԱՂԸ, ԷՇԸ ԵՒ ԱՌԻԻԾԸ

Էջն ու առիւծը իրարու հանդիպեցան
զաշտի մը մէջ ուր արդէն աքաղաղ մը զբա-
ղած էր ցորենի հատիկներ փնտռելու :

Էջը կը յուսար հոն ազուր խոտ գտնել
ճարակելու համար. առիւծն ալ որսի ետևէ
էր: Առիւծին համար, իրաւ, էջը շատ համով
որս մը չէր, բայց լաւագոյն չգտնելով, պատ-
րաստուեցաւ յարձակիլ հէք աւանակին
վրայ որ արդէն վախէն կը զողզողար: Այդ
պահուն աքաղաղը մէկէն հնչեցուց սուր
կուկուլիկու մը: Առիւծը այս անսովոր ձայ-
նէն սարսափած՝ սկսաւ փախչիլ:

Էջը տեսնելով առիւծին փախուստը,
կարծեց թէ առիւծը իրմէ՛ վախցաւ ու կը
փախչի: Ինքզինք երեւակայեց ահաւոր կեն-
դանի մը, առիւծին ետեւէն ինկաւ և սկսաւ
պոռայ:

—Վա՛խկոտ, վա՛տ, ինչո՞ւ կը փախչիս:
Առիւծը որ ա՛յ աքաղաղին ձայնը չէր
լսեր, յանկարծ կեցաւ, գլուխը դարձուց, և
զարմացաւ տեսնելով ինքզինք խեղճ իշուկէ
մը հալածուած: Իսկոյն նետուեցաւ մեր
անխելք աւանակին վրայ, զանի գիշատեց և
փառաւորապէս լափեց:

60. ԼԱԼԿԱՆ ՊԷՊԷՆ (ԱՐՏԱՍՏՆՈՒԹԻՒՆ)

Դէ՛, դէ՛, տան, տան, պօ՛, պօ՛, թի՛...
կը ճըրճըրայ Սըշաւիր,
Մարդուն սիրտը կը ճաթի.
Թէ կրնաս՝ բան հասկցիր:

Ճո՛ր, ճո՛ր, պա՛ր, պա՛ր, հո՛ պպալայ...
Օրրէ՛, երգէ՛, յոգնէ՛ դուն,
Պէպէն կուլայ ու կուլայ
Ճըրճըրալով, միշտ արթուն:

Ի՛նչ գլխու ցաւ, ի՛նչ փորձանք,
Ահա նորէն կը ճըչէ,
Գիշեր, առտու թէ ցերեկ,
Խենթենալը բան մը չէ:

Քուրիկներըս իմ երկու,
 Մագթաղինէն ու Շուշան,
 Կը սիրեմ ես: Թէ ինչո՞ւ՝
 Նայեցէ՛ք, միշտ կը խընդան:

61. ԿՕՇԿԱԿԱՐԸ

Փողոցէ մը մի օր անցայ,
 Խանութէ մը ներս նայեցայ .
 Կօշկակարը ասեղն առեր
 Հա՛ կը կարէր, կօշիկ կարէր .
 Թափաթաքթիք, թիքաթաքթիք
 Ահա՛ այսպէս շինէր կօշիկ:

Հերիւններով ծակեր բանար
 Ներբանի վրայ մէկ վեր, մէկ վար
 Ապա փայտէ գամեր կ'առնէր .

Ահա՛ այսպէս զանոնք գամէր .
 Թափաթաքթիք, թիքաթաքթիկ,
 Ահա՛ այսպէս շինէր կօշիկ .

Կաղապարին վրայ կը շարէր
 Կաշեայ փոքր ու մեծ կտորներ,
 Ու մեծ թելովն ասեղն առեր
 Հա՛ կը կարէր, կօշիկ կարէր .
 Թափաթաքթիք, թիքաթաքթիք,
 Ահա՛ այսպէս շինէր կօշիկ:

62. ԳՈՂՈՒՅԻՒՆ ՄԻ՛ ԸՆԵՐ

Մարիամ սեւ աչքերով, սեւ խոպոպիք-
 ներով սիրուն աղջիկ մըն էր: Բայց անի
 թերութիւն մը ունէր. ժամանակէն դուրս
 բաներ կ'ուտէր. և երբ անգամ մը շաքարա-
 մանին գլուխը անցնէր՝ շաքարի կտորները
 ամանէն իր բերանը կը ճամբորդէին արագ
 արագ:

Անի ասոր համար շատ անգամ պատիժ
 ընդունած էր: Եւ թէև անի այս թերու-
 թիւնը առաջուան չափ շատ շէր գործեր,
 բայց չկրցաւ զանիկա բոլորովին թողուլ:
 Անգամ մը երբ հայրիկը ու մայրիկը

դուրս գացած էին՝ Մարիամ տեսաւ որ դարանը գոցուած չէր, ու շաքարամանը դարանին մէջն էր: Անի անմիջապէս սեղանը դարանին մօտ հրեց, ու անոր վրայ ելլելով առաւ շաքարամանը: Բայց ասիկա պարապ էր: Անի դարձեալ փնտռեց ու վերջապէս դարանին մէկ անկիւնը թուղթէ ծրար մը գտաւ, որուն մէջ ճերմակ փոշի մը կար: Անիկա շաքարի կը նմանէր:

Մարիամ թրջած մատով այս փոշիէն շուտ շուտ բերանը տարաւ. և թուղթէ ծրարը նորէն դարանին մէջը իր տեղը դրաւ: Քիչ մը ետքը Մարիամ իր անհնազանդութեանը համար զղջալ սկսաւ, երբ սաստիկ փորացաւ մը կը տանջէր զինքը: Ու մինչ բարձր ձայնով կուլար, կը ճչէր, ներս մտան իր ծնողքը:

Թէև անի իր յանցանքը խոստովանեցաւ, ու թէև հայրիկը անմիջապէս բժիշկ կանչեց, բայց դժբաղդաբար արդէն շատ ուշ էր: Նոյն օրը՝ իրիկունը սաստիկ տանջանքներու մէջ իր հոգին աւանդեց խեղճ աղջիկը: Անոր կերած փոշին մուկի թոյն է եղեր:

63. ՀՐԵՇՏԱԿԸ

Ինծի կ'ըսեն՝ «հրեշտակ մըն ես»:
 Բայց ասկէ չեմ շփանար ես.
 Գովեստի ձեւ է ատիկա,
 Որուն բընաւ տեղի չըկայ:

Թէև պզտիկ եմ տակաւին,
 Կը փափաքիմ ես սրտովին
 Մյդ անունին՝ սուրբ և աղուոր՝
 Ըլլալ իրօք արժանաւոր:

Քաղցրաբարոյ ըլլալ կ'ուզեմ
 Նաև զըւարթ ու ժըպտադէմ,
 Միշտ հընազանդ ու բարեկիրթ,
 Աշխատասէր ու գըթասիրտ:

Այսպէս կըրնամ երկրիս վրբան
 Հրեշտակներու ըլլալ նրման,
 Եւ անկէ ետք՝ երկինքն ալ՝
 Իրաւցընէ հրեշտակ դառնալ:

64. ԱՆՁՆՈՒԻՐՈՒԹԻՒՆ

Ինձմէ եօթը տարու մեծ եղբայր մը ունէի: Մեծ եղբայրս հայրիկիս հետ կ'աշխատէր միեւնոյն արհեստին մէջ:

Հայրս մինակը չէր բաւեր մեր ապրուստին: Այս պատճառաւ եղբայրս ալ ստիպուած էր անոր հետ աշխատիլ և զրկուիլ դպրոցէն:

Ամբողջ օրը տունէն դուրս՝ հայրիկիս խանութը կը մնար: Քիչ անգամ միայն կը տեսնէի զինքը, բայց շատ կը սիրէի:

Անգամ մը հայրս խարազանով կը ծեծէր զայն սաստկօրէն: Չեմ գիտեր թէ ինչո՞ւ համար բարկացած էր, բայց եղբօրս աղաղակները սրտիս կը դպչէին:

Չկրցայ դիմանալ: Անմիջապէս առաջ նետուեցայ, բոլոր ուժովս զրկեցի եղբայրս, և աշխատեցայ որ զայն ծածկեմ իմ մարմնովս:

Հայրիկիս բարկութիւնը չէր մեղմացած տակաւին. անիկա շարունակեց զարնել, և հարուածները ինձի կուգային:

Բայց նորէն կեցայ, աշխատեցայ որ աւելի լաւ պաշտպանեմ եղբայրս, մինչև որ հայրս՝ իմ արցունքներէս յուզուած՝ ծեծը դադրեցուց և ներեց եղբօրս:

65. ՓՈՔՐԻԿ ՍՆԱՓԱՌԸ

Սընափառ մը կար փոքրիկ,
Հազիւ վեց էր իր տարիք.
Օր մը ըսաւ իր միտքէն՝
«Մեծ պարոն մ'եմ ես արդէն:»

Վեհ քայլերով գընաց ան,
Առաւ պապուն գաւազան,
Եւ հօրը մեծ գլխարկին
Մէջ թաղուեցաւ կիսովին:

Երբ դուրս ելաւ՝ փողոցին
Քարերն իր տակ դողացին.
Ան մեծ մարդեր բարեւեց
Իր տարիքովն հազիւ վեց:

Անցորդները փողոցին
Քահ քահ մըն է փրցուցին,
Ըսին. «Գլխարկ պատուական,
Ո՞ւր կը տանիս այդ տըղան:»

66. ՎԵՇԱՆՁՆՈՒԹԻՒՆ

Անգամ մը գիւղ ելած էի ու կը պտտէի խրճիթներու շուրջը, գեղջուկներուն աշխատանքը դիտելով :

Յանկարծ, հիւղակի մը մօտ, տեսայ երկու գեղջուկ տղաք որոնք կը կռուէին իրարու հետ :

Տղոցմէն մէկը մեծ էր և զօրաւոր կ'երեւար, իսկ միւսը փոքր էր ու տկար :

Եւ սակայն, փոքր տղան էր որ կը յարձակէր ու կ'աշխատէր զարնել միւսին : Մինչդեռ մեծը չէր զարներ, այլ կը շանար անոր հարուստներէն խուսափիլ :

Երբոր կռիւը դադրեցաւ, մօտեցայ մեծ տղուն և հարցուցի .

— Եղբա՛յրդ էր քեզի հետ կռուողը :

— Ոչ, դրացի էր :

— Շատ չար տղայ մը կ'երեւայ :

— Այո՛, միշտ այսպէս գէշ կը վարուի բոլոր տղոց հետ :

— Բայց երբ քեզի կը զարներ՝ ինչո՞ւ դուն ալ անոր չէիր զարներ :

— Ի՞նչպէս զարնէի. պատասխանեց գեղջուկ տղան, ես անկէ զօրաւոր եմ :

Վեհանձն տղայ մըն էր այս գեղջուկը :

67. ԱԳԱՐԱԿԸ

(ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻՒՆ)

Արշալոյսին, ամէն օր,
Աքլորն, իր ձախով հըզօր,
Իր հաւնոցին մէջ ազատ
Կ'երգէ, կ'երգէ՛ անընդհատ :

Մնչո՞ղ տատրակին քովիկ
Հաւր կ'ընէ վա՛գ, վա՛գ, վի՛կ,
Ու ճուտերն որ նոր ելան
Կը ճըւան, կը ճըւճըւան :

Կատուները, իրենց կարգին,
Մլա՛ւ, մլա՛ւ կ'ընեն անձկագին :
Երբ խոզերը կը կանչեն,
Շուններն անդին կը հաչեն :

Գաննուկն իր ձախով նիհար
Կը մայէ, կը մայէ՛ յար .
Մինչդեռ բազը ծանրաշարժ
Քու՛ւ, քու՛ւ կը պոռայ անվարժ :

Չորս անկիւնէն ախոռին
 Համերգ մ'է հեշտ ու խորին .
 Կը բառաչէ կոփս . իսկ ձին
 Կը վրրընջէ առանձին :

Ետ չը մնալով միւսներէն՝
 Կը գուայ էջն ալ դաշնօրէն ,
 Եւ իր ձայնէն հաստ ու խոր
 Կ'արթննան լեռ, դաշտ ու ձոր :

68. ԱՆՁՆԱԿԱՆ ԱՐԺԱՆԱՊԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ

Մարդն անասուններէն բարձր է, որովհետեւ կրնայ մտածել թէ ի՞նչ բանը բարի է ի՞նչ բանը չար է : Եթէ կտոր մը հում միս թողունք կատուին առջեւ, կատուն կը գողնայ : Չենք կրնար մեղադրել կատուն որ կը գողնայ, որովհետեւ ան մինակ իր փորը կշտացնելուն վրայ կը խորհի, ուրիշ բան չի հասկնար : Եթէ կատուն միսը գողցաւ ու անպատիժ մնաց, շատ ուրախ կ'ըլլայ և ուրիշ անգամ նորէն կ'ընէ : Բայց մարդը այնպէս չէ : Տղայ մը եթէ ուզէ բան մը գողնալ, նախ չորս կողմը կը նայի, երբ ապահով ըլլայ թէ մարդ չի տեսներ զինք՝ կը

գողնայ : Բայց գողնալէն ետքը սիրտը հանգիստ չի մնար, միշտ կը կասկածի, ներքին ձայն մը իրեն կ'ըսէ. «Գէշ բան ըրիր» : Այս ներքին ձայնին խիղճ կ'ըսուի :

Երբ տղայ մը սուտ խօսի, բան գողնայ, մէկը զրպարտէ, այս խիղճը կը յանդիմանէ զինքը և տղան ինքն իրեն կը չարչարուի, եթէ ուրիշէն չյանդիմանուի իսկ : Ազնիւ տղու մը դէմքը միշտ ուրախ ու համարձակ կ'ըլլայ . ընդհակառակը յանցանք գործող, սուտ ըսող, գողութիւն ընող տղու մը դէմքը միշտ կասկածոտ կ'ըլլայ, միշտ խոժոռ, բարկացոտ, վախկոտ :

69. ՇՈՒՆԸ

Իմ աղունոր շընիկ, իմ շընիկ սիրուն ,
 Կայտառ ու աշխոյժ կենդանի մ'ես դուն .
 Գիշե՛ր թէ ցորեկ, առտո՛ւ թէ իրիկուն ,
 Կը հըսկես հօտին, կը պահես մեր տուն :

Վայ, եթէ օտար մարդ կամ անասուն
 Մօտենայ մեզի չար նպատակով,
 Վրբան կը վագես անմիջապէս դուն ,
 «Հասէ՛ք» կը գոչես, հա՛ւ, հա՛ւ հաչելով :

Կամ եթէ աղուէսն ուզէ խորամանկ
Գողնալու համար հաւ, բաղ կամ վառեակ
Անցնիլ գիշերանց մեր պարտէզին ցանկ,
Կը հասնիս ու զայն կ'ընես ահաբեկ:

Իմ աղուորի'կ շուն, իմ գեղեցի'կ շուն,
Ունիս թաւ մագեր, աչքեր վառվրուռն,
Վլնաս չես իտար քեզ սիրողներուն,
Մեր հաւատարիմ պահապանն ես դուն:

Փոքրիկ մանուկներ քեզ շատ կը սիրեն,
Իրենց ձեռքովը քեզի կուտան կեր.
Կը շոյեն գլուխդ ու կը փայփայեն,
Արթուն պահապան, խորտաի'կ ընկեր:

70. Ա Կ Ն Ա Ծ Ա Ն Ք

Դաստիարակեալ ու հարուստ անձ մը
կը խորհէր թէ ո՛չ միայն պարտական էր
Ջերմ ու երկիւղած սրտով երախտագէտ ըլ-
լալ իր դաստիարակին որ լուսաւորած էր իր
մանկական միտքը ալև անոր արտայայտել
հնազանդութիւն ու մեծարանք: Օր մը դաս-
տիարակին տան առջեւէն անցնելու ատեն,
իր սովորութեան համեմատ, խորին յար-
գանք յայտնեց: Ասոր վրայ զարմացած մնա-
ցին իր հետեւորդները: Հարուստը յարեց.
«Պարտքս է որ յարգանքով վարուիմ այս
մարդուն հետ որ ինձի սորվեցուց մարդ ըլ-
լալու միջոցը, և ասով բարձրանամ դաս-
տիարակիս աստիճանին: Ո՞չ ապաքէն ճըշ-
մարիտ մեծութիւնը առաքինութեան մէջ է:»

Ա Ռ Ա Ծ

Մինչեւ որ ձին ձի ըլլայ,
Ձիուն տէրը ի՞նչ կը քաշէ,
Մինչեւ տղան մարդ ըլլայ,
Վարժապետը ի՞նչ կը քաշէ:

71. ՀԱՄԵՍՏՈՒԹԻՒՆ

Սիրուն մանրավէպ մը պատմեմ ձեզի, մտիկ ըրէ՛ք: Ատենօք հարուստ ծեր կին մը կար, գաւակ չունէր: Այս կինը կը բնակէր իր մեծ ագարակին մէջ որուն ըովը պղտիկ գիւղ մը կար: Հարուստ կինը տեսնելով որ իր օրերը մօտեցած են, կը մտադրէ իր բոլոր կալուածներն ու հարստութիւնը տալ այն գեղացի աղջկան որ ամէնէն համեստն է:

Ուստի օր մը լուր կը դրկէ գիւղին բոլոր աղջիկներուն և զանոնք թր տունը կը հրաւիրէ ուրախ ժամանակ անցնելու, և կ'իմացնէ թէ որո՛ւն որ հաւնի, զայն իրեն ժառանգորդ պիտի ընտրէ: Գիւղին բոլոր աղջիկները կուգան, շատ գեղեցիկ, գոյնզգոյն շրջագգեստներ հագած, գլուխնին սիրուն գլխարկներ, գլխարկներնուն վրայ գոյնզգոյն փետուրներ և արուեստական ծաղիկներ: Ամէնքն ալ սրահին մէջ մտած ժամանակ կ'երթան մեծ հայելին առջեւ ինքզինքնին կը դիտեն ու նազերով կը պտտին: Անոնց հետ, ամէնուն ետեւը, կայնած էր Վարդուհի: Միջահասակ, շէկ մազերով սիրուն աղջիկ մը՝ որ հագած էր պարզ շրջագգեստ մը, գլուխը դրած էր հասարակ գլխարկ մը,

վրան դեռ նոր քաղուած վայրի կապուտ ծաղիկներու պղտիկ փունջ մը կար: Վարդուհի չէր համարձակեր հայելին մօտենալ, կ'ամչնար, կը դիտէր իր սիրուն ընկերները, բայց չէր նախանձեր, իսկ անոնք իր երեսը անգամ չէին նայեր, այնքա՛ն խեղճ հագուած էր անիկա:

Կինը այս համեստ աղջիկը իրեն ժառանգորդ ընտրեց:

72. ՄԵԾ ՄԱՆՉ ՄԸՆ ԵՄ

Անցած տարի ստուգապէս Փոքր էի դեռ. բայց քանի որ կարգալ գրել գիտեմ այսօր Չափահաս մեծ մանչ մըն եմ ես:

Մօրրս ծունկին վրայ, հերու՛ կը տեսնէին զիս միշտ նստած. Փոքր էի դեռ ես անկասկած, Բայց ալ եղած եմ վեց տարու:

Հիմա կը կարգամ գիրք ու քարտէս, կը սորվիմ շատ դասեր դրժուար. Պայուսակս ալ՝ ձախ ուսէս վար՝ Կ'ըսէ թէ մեծ մանչ մըն եմ ես:

Մըտիկ կ'ընեմ վարժապետին
 Խօսքերն ու միտք կը պահեմ լաւ .
 Եւ ինէ շատ գոհ է հարկաւ
 Որ աչքերն ինձ միշտ կը ժպտին :

73. ԽՆՁՈՐԵՆԻ ՄԸ

Ա.

Անտառին մէջ կ'աճէր վայրի խնձորենի
 մը : Աշնան անկէ վայրի խնձոր մը վար

ինկաւ : Թռչունները
 թէ խնձորը կըտ-
 ցահարեցին և թէ
 անոր սերմերը՝
 Միայն սերմ մը ա-
 զատեցաւ անոնց
 կտուցէն և հողին
 տակ պահուըտե-
 ցաւ :

Ամբողջ ձմեռը
 սերմը ձիւնին տակ
 մնաց, իսկ գարնան

երբ արեգակը խոնաւ երկիրը տաքցուց,
 սերմը սկսաւ աճիլ, ծիլեր արձակեց դէպի
 խոր, իսկ դէպի վեր ընձիւղեց առաջին եր-

կու թերթիկները : Անոնց մէջէն դուրս ելաւ
 ցողունը և անոր վրայ երեւցաւ առաջին
 տերեւներուն փոքրիկ կոկոնը, որուն մէջէն
 վեր բարձրացան կանաչ տերեւներ : Այնու-
 հետեւ նոր նոր կոկոններ, տերեւներ և ու-
 տեր իրարու ետեւէ բուսան, և հինգ տարի
 վերջը այն տեղը ուր առաջին անգամ սերմը
 վար ինկած էր՝ գեղեցիկ խնձորենի մը
 տնկուեցաւ :

74. ԽՆՁՈՐԵՆԻ ՄԸ

Բ.

Այգեպանը ձեռքը բահ մը բռնած՝ եկաւ
 անտառը : Խնձորենին տեսաւ ու ըսաւ .
 «Ի՞նչ գեղեցիկ ծառ, ինձի պէտք է ասիկա :»
 Դողաց խեղճ խնձորենին, երբոր այգեպանը
 սկսաւ անոր տակը փորել, և կը մտածէր
 թէ ինք կորսուած է բոլորովին : Բայց այ-
 գեպանը զգուշութեամբ փորեց, արմատնե-
 րուն վնաս չտուաւ, հանեց գալս, իր այգին
 տարաւ և աղէկ մը տնկեց :

Խնձորենին հպարտացաւ և ինքնիրեն
 կ'ըսէր . «Կ'երեւի թէ հազուագիւտ ծառ
 մըն եմ ես որ զիս անտառէն այգի փոխադ-

րեցին : Աս ըսելով՝ բարձրէն կը նայէր չորս կողմի տգեղ կոճղերուն վրայ որոնց գլուխները լաթով փաթթուած էին : Կ'երեւի թէ խեղճը չէր գիտեր որ զինք կը թարան տարեր են :

Միւս տարին այգեպանը եկաւ կոր դանակը ձեռքը բռնած և սկսաւ խնձորենին կըթել : Դողաց խեղճ խնձորենին ու կը մըտածէր. « Հիմա ա՛յ բոլորովին կորսուեցայ » :

75. Խ Ն Ջ Ո Ր Ե Ն Ի Մ Ը

Գ.

Այգեպանը ծառին վերի կանաչ մասը կտրեց և միայն բունը թողուց. ասիկա բաւական չհամարելով՝ բունն ալ վրայէն ճեղքեց, այդ ճեղքին մէջ անցուց սիրուն շառաւիղ մը զոր ուրիշ խնձորենիներէ կտրած էր. բացուած վէրքը ձիւթով ծածկեց, լաթով փաթթեց, ճեղքերը մանր սեպերով լեցուց և թողուց գնաց :

Խնձորենին խոթացաւ, բայց անիկա հիմա աւելի ուժեղ էր. այդ պատճառաւ ալ շուտով առողջացաւ և միացաւ օտար ճիւղին հետ : Օտար ճիւղը ուժեղ խնձորենւոյն

հիւթը ծծեց և կը մեծնար արագ ու զըռուարթ : Բազմաթիւ նորանոր կոկոններ, տերեւներ, ոստեր ու ճիւղեր իրարու ետեւէ կ'արձակուէին, այնպէս որ երեք տարի ետքը ծառը կարմրախառն և անուշահոտ ծաղիկներով զարդարուեցաւ : Ծաղիկներուն կարմրագոյն թերթիկները թափեցան և անոնց տեղ երեւցան փոքրիկ կանաչ մասուրների որոնք քիչ քիչ մեծնալով՝ աշնան խնձոր դարձան, բայց ոչ վայրենի թթու խնձոր, այլ մեծ մեծ կարմրագոյն, անոյշ ու կակուղ : Եւ խնձորենին այնպիսի՝ պատուական ծառ մըն էր դարձեր որ ուրիշ այգիներէն կուգային անոր շառաւիղները տանիլ պատուատի համար :

Հ Ա Ն Ե Լ Ո Ւ Կ

Տախտակ մը ունիմ,
Տարին տասներկու ամիս
Մէջը ջուր է.
Թէ՛ կը թրջի
Եւ թէ չի թրջիր :

(Լեզու)

76. ՈՐԲԸ

Ձեր մօր քնքուշ գրկին մէջ տաք
 Երբոր հանգիստ կը քընանաք,
 Կը պառկի որքն հողին վըրայ.
 Մտածեցէ՛ք, փոքրիկ տըղա՛ք:

Դուք ամէն բան ունիք առատ,
 Համբոյր, շաքար խաղալիք շատ.
 Որքն հոգեր ունի միայն.
 Մտածեցէ՛ք, փոքրիկ տըղա՛ք:

Ձիւնն երբ ծածկէ բոլոր աշխարհք,
 Բոցին առջեւ դուք կը խայտաք.
 Կը դողդըղայ որբը սակայն.
 Մտածեցէ՛ք, փոքրիկ տըղա՛ք:

ԱՌԱՄ

Երնէ՛կ անոր որ խելօքին
 Յարգ ճանչնալու խելք ունի:
 Երնէ՛կ անոր որ անմիտին
 Համբերելու սիրտ ունի:

ՀԱՆԵԼՈՒԿ

Հարս մը ունիմ որ եկող գացողին ձեռ-
 քը կը պագնէ: (Դրան զանգակ)

78. ԴԺԳՈՇ ՓԻԼԻԿԸ

Ա.

Արմանք ու զարմանք տիրեց Փիլիկին
Տրտուենջ ու բողոք հանեց դէպ Երկին
Թէ կարգ ու կանոն արարածին մէջ
Շատ ծուռ ու մուռ են, խառնակ ու շփոթ:

— «Վեր նայեցէք ծառին խոշոր
Ուր կան փոքրիկ ընկոյզներ կլոր,
Իսկ բարակուկ ցածուկ ոստին՝
Չմերուկներ մեծ, ահագին:
Ես Աստուծոյ տեղն ըլլայի,
Հակառակը կը գործէի:
Ինչ և իցէ, եղածն այս է:
Քէյֆիս նայիմ, քունս եկած է,
Հանգչիմ քիչ մը, առնեմ ես զով,
Խաղաղ քաշեմ քուն անվրդով»:

Փիլիկ աղբօր քէյֆիկ տեղն էր,
Ի՞նչ էր պակաս, փորն իսկ կուշտ էր:

Բ.

Սակայն այս իր քէյֆիկ լաւ
Քիթէն բերնէն շուտ եկաւ:
Յանկարծ մէկ ընկոյզ թա վերէն փրթաւ
Փիլիկի ճակտին շրախ մը զարկաւ:
Յատկեց իր տեղէն, ահա՛ իր ճակատ
Գտաւ կոտորտուած ու կարմիր ներկած:

Հեկեկաց իսկոյն ու բազկատարած՝
— «Ուղիղ են, գոչեց, գործք քո, Տէր Աստուած,
Զի ձմերուկներն եթէ ըլլային
Իմ ուզածիս պէս՝ հոս վերեւ ծառին,
Գլուխս և ուղեղս ջախջախուած էին:
Աստուած իմ քեզի փա՛ռք ու պատիւ միշտ»:

79. ԽԵԼԱՑԻ ՇՈՒՆ ՄԸ

Մեծ քաղաքի մը մէջ քանի մը բարե-
գործ տիկիներն մէջերնին դրամ ժողվեր էին,
և ամէն օր խեղճ թա-
ղի մը աղքատ ծերու-
նիներուն կերակուր
կուտային:

Կէս օրին, աղքատ-
ները կուգային ցած
տնակի մը առջին,
զանգակի մը չուանը
կը քաշէին. պզտիկ
պատուհան մը կը բաց-
ուէր գրեթէ գետնին
հաւասար, և պնակ մը
կերակուր կը դրուէր պատուհանին առ-
ջեւ: Ծերունին իր հետը բերած ամանին

մէջ կը լեցնէր կերակուրը և կ'առնէր կը տանէր :

Յետոյ, ուրիշ մը կուգար, և ամէնքն ալ իրարու ետեւէ իրենց կերակուրը առնելով կը մեկնէին :

Շուն մը, որ միշտ այն տեղուանքը կը պտրտէր, անոնց ըրածը ուշադրութեամբ դիտեց, ծերունիներուն շուրջը սլքտաց որ իրեն ալ բաժին մը հանեն, բայց տեսնելով որ զինքը մտածող չկար, որոշեց ինք իր գլխուն ճարը տեսնել :

Օր մը, աղքատներուն մեկնելէն ետքը, գնաց ինք ալ գանգակին շուանը քաշեց. պատուհանը բացուեցաւ, և պնակ մը կերակուր երեւան ելաւ : Շունը անմիջապէս լափեց զայն ու հեռացաւ :

Այս յաջողութենէն քաջալերուած, խելացի կենդանին սկսաւ ա'լ ամէն օր պատուհանին առջին ներկայանալ :

Ծառաները հասկցան շանը վարպետութիւնը, բայց ձայն չհանեցին, ուզելով կերակրել այդ շունը որ այդքան խելք ցոյց կուտար փորը կշտացնելու համար :

80. ԵՐԳ ԾՆՆԴԵԱՆ

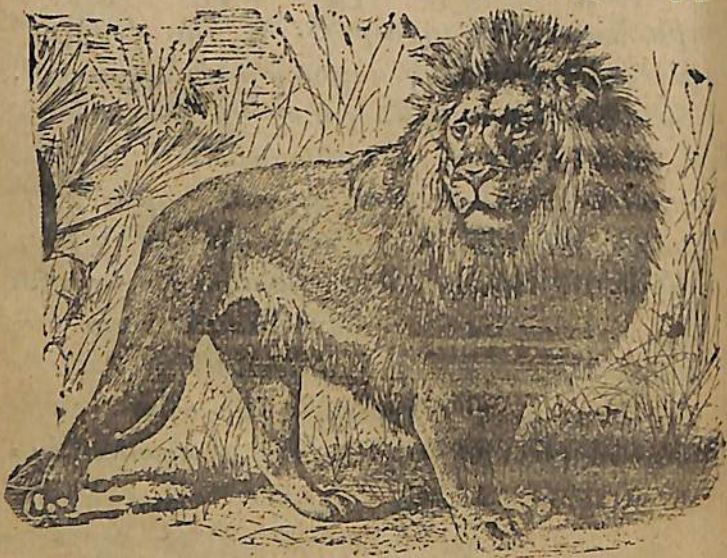
Օն, եկէք, տղաք, Օն, եկէք խմբովին,
եկէք հոս, Բեթղեհէմի մսուրին մէջ,
եւ տեսէք այսպիսի գիշերուան մէջ
Աստուած որչափ կ'ուրախանայ երկնի մէջ :
Ահ, տեսէք սա աղքատիկ մսուրին մէջ
Որդին Աստուծոյ լոյսերուն մէջ կը փայլի,
Փաթթուած սպիտակ, մաքուր խանձարուրով,
եւ հրեշտակներն իրեն շուրջ կը թռչտին :
Ախ, Ան չոր խոտի վրայ պառկած է,
Մարիամ, Յովսէփ զմալմամբ կը դիտեն .
Դաշտի հովիւներ ծնրադրեր՝ կ'աղօթեն,
երկինքի մէջ խմբովին հրեշտակներ կ'երգեն :
Մենք ալ, ընկերներ, հովիւներուն հետ
Ծնրադրենք ու ձեռք բարձրացնենք,
եւ սկսինք մենք հրեշտակներու հետ
Բարձրաձայն երգելով՝ զինք փառաբանել :

ԱՌԱՍ

Դուն թէ գիտես հազար բան՝
Մէկ գիտցողին բան հարցուր :
Դուցէ առնես պատասխան
Գու հազարէդ նոր ու սուր :

81. ԱՌԻԻՄԸ

Առիւծը կարելի է կոչել կատուին մեծ եղբայրը, ինչու որ երկուքն ալ կենդանիներու միւսնոյն ընտանիքին կը վերաբերին: Խոշոր առիւծի մը երկայնութիւնն է ութը ոտնաչափ, քիթէն մինչև պոչը: Անիկա

այնքան զօրաւոր է որ կրնայ մեծ հորթ մը տանիլ այնքան դիւրաւ, որչափ կատուն մուկ մը:

Առիւծը ունի մեծ գլուխ մը, փայլուն աչքեր և ծածանող բաշ: Անոր տեսքը ազնիւ է, և իրաւամբ կը կոչուի կենդանիներուն թագաւոր:

Առիւծին գլխաւոր բնակավայրն է Ափրիկէ: Անիկա կը սիրէ որսալ գիշեր ատեն: Երբ անոր մոնչումը լսուի՝ անտառին միւս կենդանիները սարսափահար՝ ծակէ ծակ կը մտնեն:

Երբ անիկա ամպի նման կ'որոտայ՝ պէտք եղած ուժն ալ ունի թշնամիին դիմադրելու: Բայց նկատուած է որ անիկա մարդոց հետ պատերազմել չախորժիր. կարծես հասկցած է որ մարդուն խելքը իր ճիրաններէն ու ակօսներէն աւելի զօրաւոր է:

Եւ արգարև շատ դիւրին բան է առիւծ մը վախցնելը: — Վերջերս մարդ մը որսորդութեան ելած էր հարաւային Ափրիկէի մէջ: Ան չէր գիտեր իր մօտերը առիւծներ կային: Եւ անա յանկարծ օր մը անոր վրայ ցատկելով՝ զայն անմիջապէս զետին տապալեց:

Որսորդը ալ ժամանակ չունէր իր հրացանը պարպելու, ու այսպէս անօգնական մնացած էր վայրենի գազանին ճիրաններուն տակ: Բայց ան իր տագնապին մէջ յանկարծ յիշեց որ կենդանին վախցնելով՝ կրնար թերեւս իր կեանքն ազատել: Ուստի պահիկ մը բոլորովին անշարժ կենալէն յետոյ՝ սկսաւ բոլոր ուժով հաջել շան մը պէս:

Առիւծը՝ այս յանկարծական հաջողէն լեզապատառ՝ իր որսը թողուց ու արագ քայլերով փախաւ:

82. ԾԻՐ ԿԱԹԻՆ ԵՒ ՍՈՒՐԲ ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆ

— Մայրիկ, ի՞նչ է երկիրնքի լոյսերուս շարոցը :

— Ծիր կաթին է, տղե՛կս :

— Մայրի՛կս, ի՞նչ է Ծիր կաթինը :

— Աստուածածնի ծիծին կաթկըթիկներն են, տղե՛կս :

— Ինչո՞ւ լոյսեր եղած են, մայրի՛կս :

— Ահ, տեղե՛կս, օր մը Բեթլեհէմի ծրծմայրերու կաթը փախաւ, Աստուածածին անոնց մանկիկներուն մեղքընալով՝ կաթիկ տուաւ որ անօթի չմեռնին :

— Ինչո՞ւ փախան ծծմարերու կաթը, մայրի՛կս :

— Ահ, տղե՛կս, մեր Չար Կաղը ծծմարերու խմած շուրը հմայեց, որպէսզի Աստուածածնի կաթն ալ փախի և Յիսուս մանուկը կաթով չապրի—մեռնի :

— Յետոյ ի՞նչ եղան մանկիկները :

— Երբ նահատակուեցան, անոնց արիւնները կաթ եղած էին, և արիւնէ կաթ եղած կաթի կաթիլները լոյսի փոխուելով՝ երկինք թռան, հոն խումբ խումբ եղան ու ըսուեցան «Ծիր կաթին» :

— Հոն ի՞նչ կ'ընեն հիմա անոնք, մայրի՛կս :

— Երկինքէն քեզի պէս խելօքիկ տղեկներուն կը նային որ անոնց աչքերուն լոյս տան, լո՛յս :

— Մայրի՛կ, ամէն ատեն հո՞ն են :

— Չէ՛, տղե՛կս. հիմա երկինքէն վար կ'իջնեն ու ժամ կուգան, տղե՛կս, «Փա՛ռք ի բարձունս» կ'ըսեն և իրենց նայող մանկիկներուն մանրիկ աչուկներուն լուսիկ կուտան, տղե՛կս, լուսի՛կ :

— Ինձի ալ լուսիկ կուտա՞ն, մայրի՛կս :

— Այո՛, տղե՛կս, այո՛, թէ որ գուն ալ ժամ երթաս և այդ լոյսերուն նայիս :

— Երթան, ժամ երթանք, մայրի՛կս, որ ես ալ լոյս առնեմ, լո՛յս :

— Երթանք, տղե՛կս, ժամ երթանք. հոն այդ լոյսերուն մէջ է քու մեծ-մամիկդ, լոյս-մամիկդ, հաճի խաթուն մամիկդ, ԱՍՏՈՒԱԾԱԾԻՆը :

Եւ հրեշտակային ձայներ կը լսուէին ժամուն մէջ, երբ մայր և որդի հոն կը մտնէին :

Փա՛ռք ի բարձունս Աստուծոյ և յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն, և օրհնութիւն :»

83. ՄԵՂՐԻ ԳՈՂԸ

Ո՛հ, այս որքա՛ն լաւ կը բուրէ .
 Մեզր է անշուշտ . տեսնենք ո՛ւր է .
 Մեղուանոցը ահա հոն է ,
 Պատառ մը ինձ չե՞ն տար գոնէ .
 Բայց կը վախճամ մեղուներէն ,
 Պիտի արդեօք ինձի ներե՞ն :»

Արջը դարձուց մեծ մէկ փեթակ ,
 Մեզրը ինկաւ թաթերուն տակ .
 Ո՛հ, ի՛նչ անուշ էր և ընտիր, —
 Բայց շուտ հասան վրէժինդիր
 Մեղուները ամէն կողմէն ,
 Ու խայթեցին զայն դառնօրէն :

84. ԳԻՏՆԱԿԱՆ ՏՂԱՆ

Միսակ իր կարգին ամենայառաջադէմ
 աշակերտն էր : Թուարանութեան դասին
 մէջ մանաւանդ իր ձեռք բերած յաջողու-
 թիւնը պարզապէս հիանալի էր :

Երբ քննութիւնները յաջող կերպով ա-
 ւարտեցան, մայրը տղուն ուրախութիւն մը
 պատճառելու նպատակով՝ երկու վառեակ
 խորովեց նոյն օրուան ճաշին համար :

Միսակ սեղանին վրայ իր հաշուեգիտա-
 կան հանճարն անգամ մըն ալ փայլեցնել
 ուզելով՝ ըսաւ . «Հիմա դուք կը կարծէք թէ
 այս սեղանին վրայ երկու խորոված վառ-
 եակ կայ . բայց ես պիտի ապացուցանեմ
 որ երեք հատ կայ :»

Իր հօրը ու մօրը դէմքերուն վրայ հիա-
 ցումէ աւելի թերահաւատութիւն տեսնե-
 լով՝ Միսակ սկսաւ գործողութեան . — «Սա
 առաջին վառեակն է , ուստի՛ մէկ . միւսը
 երկրորդ վառեակն է , ուստի՛ երկու . և ո՛վ
 չի գիտեր որ մէկ , երկուք ալ երեք կ'ընէ :»

«Լաւ , ըսաւ հայրը լրջօրէն . եթէ հա-
 շիւղ ճիշդ է՝ առաջին խորովածը կուտամ
 մօրդ . երկրորդը կ'առնեմ ես . իսկ երրորդն
 ալ կընաս դուն առնել :»

Կրնաք երեւակայել գիտնական տղուն
ապշութեան աստիճանը: Իր թուաբանական
նոր գիւտին վրայ մագ մնաց որ խորոված
վառեակներն անգամ խնդային .

85. ՍՆԱՓԱՌԻՆ ՎԱԽՃԱՆԸ

Արեւուն տակ մի աքաղաղ
Այսպէս ճառեց հաւի խումբին ,
«Ինձ նայեցէք , ո՞ր մարդ անվախ
Կրնայ չափուիլ հետս լիովին :
Տեսէք աչքերս խոշոր , հրզոր ,
Ճոխ փետուրներս , ոսկի , շքեղ ,
Կատարիս տեսքն ալ փառաւոր

Ու իմ պրսակս բոսորագեղ :
Նաև կեցուածքս աղուոր , հըպարտ ,
Կոչիս բարբառն փողի նըման ,
Եւ քայուածքս վեհ ու հանդարտ ,
Ու ոտքերուս ջուխտակ խըթան .—
Այս բոլորն է նըջան մարդուն
Որ արդարեւ ըսել կրնայ
Թէ ինք ծընած է դիւցազուն :»
Այսպէս գոռոզ ճառելով նա
Խօսեցաւ հոն խիտ բարձրաձայն .
Յանկարծ եկաւ պղտիկ մէկ շուն ,
Հաչեց , ցատքեց թիչ մը միայն՝
Վախցընելու մեր դիւցազուն .
Եւ ո՞հ , տեսէք , հերոսը քաջ
Կրցածին չափ փախաւ արագ ,
Ծակ մը փնտռեց մէկ ձախ , մէկ աջ ,
Ու լաւ մ'եղաւ հոն խայտառակ :

86. ԱՌՏՈՒԱՆ ՃԱՌԱԳԱՅԹՆԵՐԸ

Կարմիր արեւը բարձրացաւ երկնքին
վրայ և սկսաւ ամէն կողմ տարածել իր ոս-
կեփայլ ճառագայթներն որ երկիրս արթնցնէ :
Առաջին ճառագայթը թռաւ , ինկաւ
արտոյտին վրայ :
Արտոյտը թփթփաց , թեւերը շարժեց ,

դուրս թուաւ բոխէն, արագ արագ բարձրացաւ և երգեց իր գեղեցիկ երգը:— «Ահ, ի՞նչ քաղցր է առտուան պարզ ու զով օդին մէջ թռչի, ի՞նչպէս լաւ է, ի՞նչ ուրախութիւն:»

Երկրորդ ճառագայթը ինկաւ նապաստակին վրայ: Նապաստակը ականջները շարժեց և ուրախ դէմքով սկսաւ ցատկոտել ցօղապատ մարգագետիններուն վրայ: Ետքը վազեց գնաց հիւթայի նախաճաշ ընել:

Երրորդ ճառագայթը հաւնոցը մտաւ: Աքաղաղը թափահարեց իր թեւերը և երգեց. «Կու-կու-լիկ-կու:» Հաւերը թառերուն մէջ հաւաքուեցան, կրկնացին, սկսան աղբը յուզել և ճճի փնտռել:

Չորրորդ ճառագայթը ինկաւ փեթակին վրայ: Մեղուն դուրս սողաց իր մոմեղէն խցիկէն, կեցաւ փեթակին դրան առջեւ, թեւերը բացաւ և բզզալով թուաւ, գնաց մեղր հաւաքել հոտաւէտ ծաղիկներէն:

Հինգերորդ ճառագայթը ինկաւ մանկանոցը, փոքրիկ ծոլ մանուկին անկողնին վրայ և սկսաւ ուղղակի անոր աչքերը ծակել, բայց անիկա միւս կողմը դարձաւ և նորէն քնացաւ:

87. Հ Ա Յ Ր Ի Կ Ը

Շատ կը սիրեմ իմ հայրիկ .
 Ամէն ատեն ինք ինձի
 Կ'ընէ շատ, շատ, շատ բարիք .
 Ի՞նչպէս պատմեմ ես ձեզի:

Ամա՛ռ կ'ըլլայ թէ ձրմեռ
 Ան կ'աշխատի օրն ի բուն ,
 Հանգչիլն ի՞նչ է, չի գիտեր ,
 Չունի նաև երկար քուն:

Դեռ արեւը չցաթած՝
 Կ'ելլէ, կ'երթայ իր գործին ,
 Տուն կը դառնայ երբ արդէն
 Մութը կոխեր է գետին:

88. Բ Ա Ջ ՈՒ Յ Ի Ի Ն

Անգամ մը լեռներու մէջէն ուղտերու մեծ կարաւան մը կ'անցնէր՝ ապրանք բեռցուած : Հարուստ վաճառականներն իրենց ապրանքին հետ մէկտեղ կը ճամբորդէին : Երբ մտան այնպիսի խորունկ ձորի մը մէջ ուր մինակ երկինքի կապոյտը կ'երեւէր, յանկարծ շատ մը ձիաւորներ խոտերու ետեւէ դուրս թափեցան և կարաւանին առջեւը բռնեցին : Անոնք աւազակներ էին և կ'ուզէին կարաւանը կողոպտել :

Վաճառականներուն մէջ մէկը կարքառասուն տարեկան միջահասակ քաջ մարդ մը—որ անմիջապէս բոլոր ջորեպաններուն ու վաճառականներուն գլուխը անցաւ և հրաման ըրաւ որ կարաւանը կեցնեն : Յետոյ հաւաքեց իր բոլոր մարդիկը, ձիերուն ետեւ մտցուց զանոնք և հրացանները ուղղեց աւազակներուն, գոռալով. «Կա՛մ հեռացէք, կա՛մ կը զարնենք :» Աւազակները տեսան որ իրենց գործը գէշ է, քաշուեցան և միտքերնին դրին երթալ ձորին միւս բերանը սպասել : Քաջասիրտ վաճառականը որ շատ ճամբորդութիւններ ըրած էր և ա-

ւազակներու հնարքները գիտէր, անմիջապէս կարաւանին գլուխը դարձուց և ճամբայ փոխեց : Կը տեսնէ՞ք հիմա : Այս քաջ մարդը նախ հվախցաւ և քաշուեցաւ աւազակները հեռացուց : Բայց լետոյ խոհեմութիւն ըրաւ և ճամբան փոխեց :

89. Գ Ի Ի Ղ Ա Յ Ի Ն Ե Ի Կ Ա Պ Ի Կ Ը

Հարուստ և տգեղ կոմսուհի մը կապիկ մը ունէր, որ թաւշէ ոսկեճամուկ գզեստներով հագուած՝ տան մէջ կը պտտէր : Օր մը ազարակի մը ծառան իր տիրոջը կողմէն կողով մը լեցուն պտուղ բերաւ կոմսուհիին : Երբ սանդուխէն վեր կ'ելլէր, կապիկին հանդիպեցաւ ու մարդ կարծելով՝ բարեւեց զայն : Կապիկը գուշակելով որ ուտելիք մը կար, տղան կեցուց և կողովին տերեւները բանալով՝ մէջը գտնուած թուզերը մէկիկ մէկիկ կերաւ : Նոյն միջոցին տան տիրուհին վրայ հասաւ : Այն ատեն ծառան ըսաւ. «Տիկին, տէրս ձեզի կը զրկէ այս կողովը որուն մէջ սերկեւիւններ կան . թուզեր ալ կային, բայց ձեր որդին կերաւ զանոնք :»

90. Գ Ո Ւ Յ

Ոտքը բորելի, գլուխը բաց ,
 Փորն անօթի, դէմքը դեղնած ,
 Չունէր հայր, մայր և ոչ ալ տէր,
 Դունէ ի դուռ կը պտըտէր .
 Աչքերը միշտ լայէն ուռած՝
 Ան կը խնդրէ հագուստ ու հաց :

Իր վիշտերն ամէն մէկուն
 Ան կը պատմէր առտու, իրիկուն .
 Փուշ փուշ եղաւ մարդոց մարմին՝
 Ականջ դնելով անոր ձայնին ,
 Եւ բարեսիրտ տղայք անոր
 Տըւին բաներ հինցած կամ նոր :

Աս որ տեսաւ բարի Չաբէն ,
 Յօղն արցունքի սրբեց աչքէն ,
 Վազեց գնաց և իր մօրկան
 Ըսաւ . «Մայրի կ, ախ, այս ս'րբան
 Որք տղայք կան, կը տառապին . . .
 Ունեցածներս տո՛ւր սա որբին» :

«Ապրիս, որդեա՛կ», ըսաւ հայրը,
 Եւ համբուրեց զայն իր մայրը :
 Քիչ վերջ Չաբէն մէկ մեծ ծրար
 Յանձնեց որբին որ կը դողար :
 Ուրախ եղաւ որբը յուզուած ,
 «Ապրիս» ըսաւ վերէն Աստուած :

91. ԶԱՐՈՒՅԵԱՆ ՓՈՒՍՐԷՆ ԲԱՐԻՔ

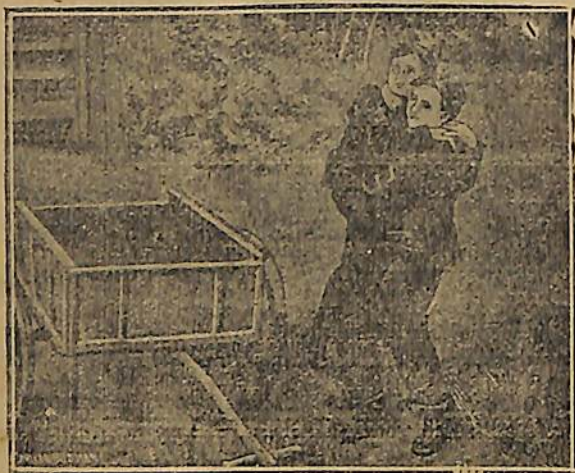
Գեղեցիկ շաբաթ օր մը հինգ տղաք ան-
 տառը կերթային կաղին ժողվելու : Անոնք
 քաղաքին դուրսը տեսան տղայ մը, որ ձեռքի
 սայլակ մը կը քշէր բլուրն ի վեր :

«Կրպօն է իր սայլակովը,» ըսաւ Մանուկ :

«Մէջը արգեօք ի՞նչ ունի ,» հարցուց
 Գրիգոր :

«Եկէք, գլխուն խաղ մը խաղանք,» ը-
 ըաւ Արամ . «Ետեւէն վազենք ու սայլակը
 դարձնենք :»

Աղքատ այրիի մը որդին էր Կրպօ, ըն-
րուն մկրտութեան անունն էր Կարապետ :
Ան ամէն օր կանոնաւոր կերպով կ'երթե-
ւեկէր իր սայլակովը, ջանալով միշտ օգնել
իր մօրը :

Եւ հինգ տղաքը վազեցին Կրպօի ետե-
ւէն . բայց ան կուահելով անոնց չար դիտա-
ւորութիւնը՝ պինդ կը բռնէր սայլակը : Ա-
նոնք տեսան որ սայլակը խնձորներով լե-
ցուն էր , ու խորհեցան որ ի՛նչ զարմանալի
խաղ մը պիտի ըլլար՝ եթէ սայլակը դար-
ձընէին ու խնձորները բլուրն ի վար գլոր-
ուէին : « Հանգիստ թողուցէք զիս » ըսաւ Կր-
պօն . « խորհեցէք որ մէկի դէմ հինգ էք :
Ամօթ է » :

Անոնք մտիկ չորին : Եւ մինչ Մանուկ և
Արամ Կրպօյի թեւերը բռնած էին, Գրիգոր
և միւսները դարձուցին սայլակը :

Խնձորներ բլուրն ի վար կ'ոստոստէին ,
ամէն մէկը տարբեր ուղղութեամբ : Բայց
Գրիգորն ալ ճիշդ նոյն ատեն գետին ինկաւ
բարձր ճիշով մը : Իր ոտքն անիւին մէջ բռու-
նուած ու գէշ կերպով վիրաւորուած էր :
Ընկերները ճամբուն եղբրքը տարին գայն :

« Հիմա ի՛նչ ընենք, » ըսաւ Մանուկ :

« Թերեւս քիչ ետքը հանգստանամ ու
կամաց կամաց ձեր ետեւէն գամ, » ըսաւ :

« Շատ կը ցաւիմ քեզ այսպէս մինակ
թողելուս համար, ըսաւ Արամ . բայց խորհէ
որ շաբթուան մէջ այս օրը միայն ունինք
աղատ : Մնաս բարով . ջանա շուտ համնիլ
մեր ետեւէն : »

Անոնք գացին, խորհելով թէ Գրիգորին
վէրքը մեծ բան մը չէր : Բայց ցաւը երթա-
լով սաստկացաւ ու տղուն աչքերը սկսան
արցունքոտիլ , երբ ինքզինք բոլորովին մի-
նակ զգաց :

Այս միջոցին Կրպօն ցիրուցան եղած
խնձորները կրկին ժողված էր սայլակին մէջ,
ու երբ երթալու կը պատրաստուէր՝ տեսաւ
Գրիգորը խղճալի վիճակի մէջ . մօտը գնաց

ու կարեկցութեամբ հարցուց «Միթէ շատ փնասուած ես ։»

«Վախնամ այո՛,» ըսաւ Գրիգոր ։

Առանց ուրիշ բառ մը խօսելու՝ կրպօ գնաց, սայլակին խնձորները պարպեց, ցանկապատին ետեւ պահեց ու դառնալով՝ Գրիգորը գրկել ու սայլակին մէջ նստեցնելը մէկ եղաւ ։

«Տեղդ շատ ալ հանգստաւէտ ըլլալով չէ հարկաւ, ըսաւ ան . բայց ինչ ալ ըլլայ՝ նորէն ոչինչէն աւելի աղէկ է ։» Ու այսպէս մինչև Գրիգորենց տունը տարաւ սայլակը, ու ետքը վերադարձաւ իր խնձորներուն ։

Գրիգոր պատահածը մօրը պատմելով՝ աւելցուց . «Մայրիկ, այսօր կրպօ ինծի անյիշաչարութեան ու վեհանձնութեան անանկ աղուոր դաս մը տուաւ, որ ամբողջ կեանքիս մէջ մոռնալիք չունիմ ։»

92. Գ Ա Ր Ո Ւ Ն

Գարունն եկաւ զուարթ դէմքով,
լեցուց դաշտերն հազար բերքով,
Գարի, վարսակ, ցորեն ունինք,
Ա՛լ ի՛նչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուինք ։

Այժ ու ոչխար, հաւ, սագ ու բադ,
Գիրուկ կովեր որ տան մեզ կաթ,
Մեր տարեկան պարէնն ունինք,
Ա՛լ ի՛նչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուինք ։

Չմրան համար տաք հանդերձանք
Կ'ըլլան մեզի բուրդն ու բամպակ .
Շերամ, մետաքս, զարդեր ունինք,
Ա՛լ ի՛նչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուինք ։

Ահա պատրաստ ճաշ գեղջկական,
Ուտենք համով մեր հացն ու թան,
Կարագ, մածուն, հաւկիթ ունինք,
Ա՛լ ի՛նչ կ'ուզենք, պէտք է հրճուինք ։

93. ԱՂՈՒՔՍՆ ՈՒ ԱՐԱԳԻԼԸ

Աղուէսը օր մը սեղան պատրաստեց մացառի մը շուքին տակ, և արագիլը ճաշի հրաւիրեց: Ճաշը պարզ էր, մէկ տեսակ մը ապուր միայն զոր տափակ պնակի մը մէջ լեցուցած բերաւ:

Արագիլը, որուն կտուցը շատ երկայն ու բարակ է, չկրցաւ փշրանք մը բան ուտել այդ պնակին մէջէն, և բոլոր կերակուրը աղուէսը ինք լափեց:

Արագիլին սիրտը շատ վիրաւորուեցաւ այս անբաղաքավար հիւրընկալութենէն, և միտքը դրաւ որ ինք ալ խազ մը ընէ անոր փոխարէն:

Ուստի քանի մը շաբաթ ետքը գնաց աղուէսին աղաչեց որ ճաշի գայ իրեն. «Կը խօսինք կը խնդանք, կ'ուտենք կը խմենք, և աղուոր ժամանակ կ'անցընենք,» ըսաւ անոր:

Աղուէսը ուրախութեամբ ընդունեց այս հրաւէրը և որոշեալ ժամուն ելաւ գնաց:

Համեղ կերակուրին հոտը աշխարհք բռներ էր, և աղուէսին ախորժակը հետզհետէ աւելի կը բացուէր:

«Այս ի՛նչ աղուոր բաներ պատրաստեր ես, կ'ըսէր արագիլին. շատ ծախքէ ելեր ես, սիրելի բարեկամս,» ու անհամբեր կ'սպասէր համադամ ճագարներուն որոնք շամփուրին վրայ շարունակ կը դառնային:

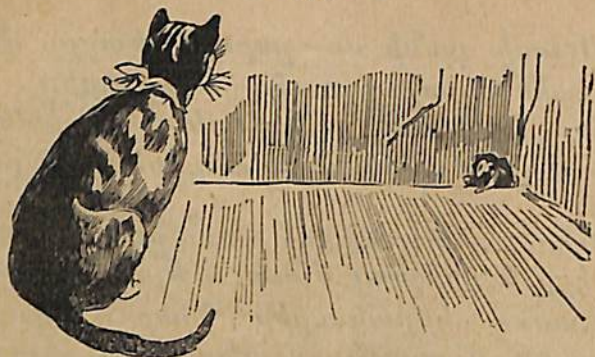
Մէյ մըն ալ նայիս, աղուոր ամանի մը մէջ սեղան բերուեցաւ ճագարին միսը սքանչելի խորոված. զժբախտաբար ամանին բերանը նեղ ու վիզը շատ երկայն էր:

Արագիլը անմիջապէս կտուցը խոթեց ու սկսաւ ախորժակով ուտել:

Բայց աղուէսին ցուկը լայն էր ու անոր մէջ չէր մտներ:

Ուստի անօթի ծարաւ իր տունը դարձաւ, սաստիկ նեղացած, ականջները կախ: Մինչ արագիլը խնդալով կը պոռար ետեէն.

«Անուշներ ըլլայ, աղուէս եղբայր. երբ որ կ'ուզես հրամայէ նորէն:»

94. ԿԱՏՈՒՆ ԵՒ ՄՈՒԿԸ

Ծակին մէջէն օր մը մուկը տեսաւ կատուն: «Ինչո՞ւ համար, ըսաւ չարիք կ'ընես մեզ դուն: Խեղճ մուկերը հասցուցած չեն քեզի վրնաս. Եթէ ճանչնաս զանոնք դուն գոհ պիտի մընաս: Գիշեր ցորեկ ինչո՞ւ ըզմեզ կը հալածես .

Կ'ուզե՞ս, քեզի բաժին հանեմ կերած հացէս: Եւ հաշտըւինք, մտերմանա՛նք իրարու հետ, Վըրէժն ու քէն ալ մեր մէջէն ըլլան անհետ: — Բարի մուկ մը կ'երևաս դուն և խելացի, Այդ խօսքերըդ բարձր ու վըսեմ շատ սիրեցի. Կ'ուզեմ զքեզ մօտէն տեսնել. ելի՛ր ծակէդ, Յուցո՞ւր ինձի սա անուշիկ հասակըդ գէթ: Առաջ եկո՛ւր, ի՞նչ կը վախնաս, անոր կ'ըսէր. Ես ոչ քեզի, ոչ քու ցեղիդ չեմ վընասեր:»

Մուկն անխոհեմ ելաւ ծակէն տոտիկ տոտիկ. Կատուն ցատքեց ու զայն ըրաւ բըզիկ բըզիկ:

95. ԿԱՂԱՄԱԽԻՆ

Ատենօք բարի և արդար դատաւոր մը կար:

Օր մը, անոր ներկայացան երկու երիտասարդներ՝ Մանուկ և Աբէլ:

Աբէլ ըսաւ դատաւորին .

— Տէ՛ր, առջի տարի ճամբորդութեան պիտի ելլէի, չուզեցի հետս տանիլ թանկագին քարերով պճնուած մատանի մը որ մօրս յիշատակն էր. և որովհետեւ Մանուկ

իմ բարեկամս էր, մատանին անոր տուլի որ պահէ. հիմա ճամբորդութենէ դարձած եմ, մատանիս կը պահանջեմ, բայց Մանուկ կ'ուրանայ առած ըլլալը :

Մանուկ ալ երգում ըրաւ և ըսաւ .

— Տէ՛ր դատաւոր, Աբէլ սուտ կը խօսի. ինձի մատանի չտուաւ բնաւ :

Այն ատեն՝ դատաւորը Աբէլի դարձաւ և ըսաւ .

— Աբէլ, վկայ մը, ապացոյց մը ունի՞ս :

— Աւա՛ղ, ո՛չ պատասխանեց Աբէլ. միայն կաղամախի մը կար արտեղ՝ ուր մատանին Մանուկի յանձնեցի :

— Զի՞շտ է, հարցուց դատաւորը Մանուկին :

Մանուկ նորէն երգում ըրաւ և ըսաւ .

— Տէ՛ր դատաւոր, մատանիին պէս՝ կաղամախին ալ չեմ տեսած :

Դատաւորը, պահ մը մտածելէ վերջ, ըսաւ .

— Աբէ՛լ, գնա՛ այդ ծառէն ճիւղ մը բեր. իսկ դուն՝ Մանու՛կ՝ սպասէ՛ այստեղ մինչև որ Աբէլ վերադառնայ :

Ժամ մը վերջը երբ դեռ Աբէլ չէր վերադարձած, դատաւորը, անհամբերութեան շարժում մը ընելով, ըսաւ .

— Մանու՛կ, ինչո՞ւ Աբէլ այսքան ուշացաւ. սա պատուհանը բաց ու նայէ թէ կուգա՞ր :

— Տէ՛ր դատաւոր, ըսաւ Մանուկ, անկարելի է որ այսքան շուտ վերադառնայ, որովհետև կաղամախիին տեղը շատ հեռու է :

— Ա՛հ, ստախօ՛ս, գոչեց դատաւորը, հապա կ'ուրանայիր թէ ծառը չես տեսած բնաւ... հիմայ որ սուտդ բռնուեցաւ, ա՛յ տարակոյս չկայ թէ մատանին իրա՛ւ առած ես... շուտ տիրոջը վերադարձուր դախ... իսկ քու ստախօսութեանդ համար քեզ բանտ նետել պիտի տամ :

96. Ա Ղ Ո Ի Է Ս Ե Ի Օ Զ

Ա.

Աղուէս և Օձ իրար գտան,
Մտերմաբար դաշնակցեցան
Որ իրարմէ ամենեւին,
Ինչ որ ըլլայ, չբաժնուին :

Բայց ո՞վ չգիտէ,
Խիկար կը պնդէ
Թէ չարերուն ընկերութիւն
Կարելի չէ ըլլալ տեւուն :

Այս առածին՝ բախտն ալ կարծես

Ճշդութիւնը շուտ հաստատեց :

Օր մը ասոնք ձորի մը քով
Վազուն ջուրին շեշտ նայելով՝
Ի՛նչ սիրալիր խօսք իրարու
Տուին առին, ո՛վ պատմելու
Ունի լեզու :

Խորհուրդն անջատ, ի՞նչ էր
արդեօք,

Որուն համար էին մտահոգ :

Ջուր կար շատկեկ. մէկը լուզ գիտէր,
Իսկ միւսը՝ կեղծէր թէ չէր գիտեր :

Բայց վերջապէս գտան ճար,
Եւ արդարեւ գիւտ ճարտար :

Թողուց Աղուէս, վա՛յ մեղքիս,

Որ Օձ ոլրէ իրեն վիզ .

Սակայն յետո՞յ, վա՛յ իմ մեղքիս,

Օձ կը խորհէր Աղուէսին վիզ

Պինդ սեղմել

Սատակել :

97. Ա Ղ Ո Ւ Է Ս Ե Ի Օ Ձ

Բ.

Մագ մնաց որ աղուէս խղղուէր,

Եթէ ճարպիկ չգտնուէր

Ու չաղերսեր .

«Օձուկ եղբայր, մնա՛ս բարեալ,
Մահու, այժմ, կ'զգամ մէկ ցաւ,
Միակ հայցուած քեզ ունիմ, կը պաղատիմ
Որ կատարելով սիրով հաճիս, սիրա-
կանդ իմ :»

— Ըսէ՛ :

— Ա՛խ, մէկ անգամ քու գլխիկդ երկարէիր,
Վերջին անգամ ինծի պաշիկ ճակտէդ
տալիր,

Գէթ աչքս բաց ես չմեռնէի : »

Խորամանկին այս խօսքերէն

Համոզուեցաւ Օձն անօրէն,

Եւ գլխիկը երբ երկարեց,

Բոլոր ուժովն իսկոյն աղուէս

Յնցեցաւ :

Յաջողեցաւ

Օձին գլուխը խածնել ճգմել,

Եւ Օձ վրայէն մէկդի նետել :

Յայտնի է երբ Օձ հոգեւարի,

Շիփ շիտակուկ երկար փռուի :

Սոյն օրինակ հոգեվարին ականջն ի վար

Մեր Աղուեսուկ ծիծաղելով՝ կը մրմռար :

«Այս աշխարհի մէջ ընկերաբար

Անկեղծ սիրով ապրելու համար,

Սրտով ալ ըլլալու է շիփ շիտակ,

Ոչ թէ ծուռ մուռ, կ'իմանա՞ս դու, ո՛վ

Օձուկ :»

98. Ա Ն Ձ Ն ՈՒՐ Ա Յ ՈՒ Յ Ի Ի Ն

Ութ տարեկան աղջիկ մը Մաքրինէ ա-
նունով ոտքերը քաշուած՝ անդամալոյծ,
միշտ պատուհանին առջև կը նստէր ու
բան մը չէր կրնար ընել: Եղաւ որ իր մայրը
մեռաւ, հայրն ալ կուրացաւ: Ի՞նչ ընելու
էր խեղճ աղջիկը: Մտածեց որ հիմա ինքը
պէտք է օգնէ իր հօրը: Անմիջապէս կօշիկի
մեծ գործատուն մը կ'երթայ ու կը խնդրէ
որ իրեն գործ տան: Ամբողջ ցորեկն ու գի-
շերուան մէկ մասը կ'աշխատի, մուճակ կը
կարէ, և օրական մը ձեռք բերելով՝ իր կոյր
հայրը կ'ապրեցնէ:

Ուրիշ ժիր տղայ մը, Արէտ անունով,
գեռ տասնըվեց տարեկան, կը կորսնցնէ իր
սիրելի հայրն ու գորովագութ մայրը: Տանը
մէջ կը մնան իր երեք պզտիկ քոյրերն և
մեծ հայրն որ հիւանդ էր, և տեղէն չէր
կրնար շարժիլ: Ի՞նչ ընէր հիմա Արէտ:
Անիկա խելացի ու քաջասիրտ տղայ էր,
կ'երթայ գործարանատէրի մը քով ու կ'ա-
ղաչէ որ իրեն գործ տայ: Արէտ դպրոցէն
ելած էր ու աղէկ բաներ սորված գիտու-
թեան վրայ: Գործարանատէրը կը հաւնի
անոր ու քովը կ'առնէ: Արէտ ցորեկը քանի

մը ժամ կ'աշխատէր գործարանին մէջ, յե-
տոյ հրաման կ'ուզէր գործարանապետէն որ
տուն երթայ, հոն աշխատի ու իր քոյրերուն
վրայ հսկէ: Այսպէս Արէտ հսկեց, խնամեց,
մեծցուց իր պզտիկ քոյրերը, ինչպէս հայր
մը, մայր մը: Երբ մեծ հայրը մեռաւ, արդէն
չէնք շնորհք տուն տեղ շինած էր Արէտ:

99. Ն Ա Պ Ա Ս Ս Ա Կ Ը

Նապաստակը թուփերու տակ ցատկելով
եւ թաթերը իրարու հետ զարնելով՝
կ'ըսէր. «Աստուած, այս ինչ տեսակ ցրտեր է,
Բոլոր բնութիւն կարծես սառեր պաղեր է.
Բայց միայն ծառերը ես հոգ չեմ ըներ,
Թաթիկներս ցրտեն սառեր են, թմրեր,
Ախ, ի՞նչ կ'ըլլար որ ես ալ մարդ ըլլայի,
Անոր նման ոտքս տրեխ հագնէի,
Տաք խրճիթին մէջը նստած այլոց հետ՝
Միշտ տաքնայինք ցատկրտելով մենք յաւէտ:
Տանս հացը ես ուտէի կաղամբով,
Եւ քաղցրահամ ստեպղինը կրծելով:
Լաւ ալ կ'ըլլար ձմեռ խուցին մէջ անցնել,
Փոքրիկ թաթերս թոնիրին մէջ տաքցնել:»

100 ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ ՋՕՐԱՒՈՐԻՆՆ Է

— Ես ինը տարու եմ, Արան՝ երեք Չի կրնար հասնիլ ան ինծի երբեք. Իրաւունք չունիմ միթէ իր ձեռքէն Գիրքը առնելու, քանի որ իրմէն Աւելի ուժով ու մեծ եմ արդէն :

— Անշուշտ, ըսաւ հայրն անոր ժպտադէմ, Բայց նախ թո՛ղ որ ես քու գիրքըդ առնեմ,

— Ախ, ինչո՞ւ, հայրիկ, իմ գիրքըս կ'առնես.

— Վասնդի քեզմէ շատ ուժով եմ ես :

101. ԽԱՂԱԼԻՔՆԵՐԸ

Դեկտեմբեր ամիսն էր, շատ ցուրտ կ'ընէր. տուներն ու ճամբաները ձիւնով ծածկուած էին :

Աղաւնի՛ իր սենեակին պատուհանին առջեւ կեցած, փողոցը կը դիտէր, երբ մայրը ներս մտաւ և նստաւ տաքուկ վառարանին առջեւ :

Աղաւնի անմիջապէս մօրը քով գնաց :

— Մայր, ըսաւ, շատ ցուրտ կ'ընէ այսօր. խեղճ թռչունները արդեօք որչա՛փ կը մսին. այսօր քիչ մը աւելի հացի փշրանք պիտի նետեմ անոնց :

— Շատ աղէկ մտածեր ես, աղջիկս, ըսաւ մայրը, բայց թռչուններէն աւելի գըթութեան կարօտ արարածներ կան, անոնց վրայ ալ մտածելու ես :

— Որո՞նք են հարցուց Աղաւնի :

Աղքատ տղաքը. անոնք ո՛չ քեզի պէս աղուոր կերակուրներ ունին, ոչ հագուստ,

ոչ ալ խաղալիք . կ'ուզե՞ս որ այսօր քեզի հետ անոնցմէ մէկ քանիին այցելենք :

—Օ՛հ, այո՛, մա՛յր, գոչեց Աղաւնի :

Երկու ժամ վերջ՝ Աղաւնի և իր մայրը դուրս ելան ու շատ մը կարօտ ընտանիքներու այցելեցին :

Աղաւնի շատ յուզուեցաւ այդ ընտանիքներու թշուառութիւնը տեսնելով, և իր քսակին մէջ գտնուած դրամը անոնց բաժնեց :

Բարի աղջիկը դրամը չէր սիրեր . ատոր համար՝ շատ դիւրաւ գտաւ ողորմութեան այդ եղանակը :

Դիտած էր մանաւանդ որ իր այցելած տղաքը բնաւ խաղալիք չունէին :

Երբոր սուն վերադարձան, Աղաւնի ծրարեց իր ամէնէն աղուոր խաղալիքները և մօրմէն արտօնութիւն ուզեց զանոնք ազատ տղոց զրկելու համար :

Մայրը զարմացաւ . հարցուց թէ ինչո՞ւ իր ամէնէն աղուոր խաղալիքները զրկել կ'ուզէ :

—Մա՛յր, պատասխանեց Աղաւնի, այսօր հասկցայ որ ճշմարտապէս ողորմած ըլլալու համար պէտք է ինքզինքը զրկել :

Մայրը շատ ուրախացաւ այս պատասխանէն և կաթոգին համբուրեց Աղաւնին :

102. Կ Ա Պ Ի Կ Ճ Գ Ն Ա Ի Ո Ր

Ա.

Աղուխուկն ու խաժ կապիկ
Խորհուրդի նստան մենիկ
Թէ ի՞նչպէս ճարեն դիւրին
Գիրուկ որսեր իրենց փորին :
Պնդեց Աղուէս . «Մինակ ճար հնար,
Գիտես ի՞նչ է կապիկ աղբար .
Հսած եմ թէ կատուն երբեմն հագեր փիլոն
Եւ եղած է ճգնաւորիկ, ուշիմ, զգօն՝
Որսալու համար մուկեր դիւրաւ :
Ուստի հիմա շուտով կ'երթաս ,
Փիլոն , վեղար դու կը գողնաս
Սա մեր մօտիկ վանքին
Ճգնաւորին ,
Եւ կ'ըլլաս ճգնաւոր
Փառաւոր :

Բ.

Եւ ահա յանկարծ լեռ, ձոր մեծ համբաւ
Ամէն տեղ օր մը տարածուիլ սկսաւ
Թէ հրաշագործ մի ճգնաւոր բժիշկ ցաւի է
բիւրաւոր .

Վկա՞յ, — Աղուխուկն է որ կը պնդէր,
Աջն է գօրաւոր ու շնորհաբեր :
Անցան օրեր, այս մեծ համբաւ
Քաջ առիւծին ականջն հասաւ :
Կռահեց իսկոյն թէ հոն խարդախ
Կապիկ, Աղուէս կը խաղան խաղ :
Ուստի հիւանդ ան ձեւացաւ
Սուրբն ու վկայն տեսնել եկաւ :
Բայց երբ Կապիկ զրաւ իր աջ,
Յատկեց իսկոյն Առիւծն քաջ,
Կը պատուտէր, կը մռնջէր :
Իսկ Աղուէսը երբ այս տեսաւ,
Լեղապատառ ձգեց փախաւ .
— «Լա՛ւ որ եղեր եմ փոքրաւոր» :

103. ԲԱՒԱԿԱՆ ՁԷ ԱՐԴԱՐ ՈՒՆԱԼ

Չընել ուրիշին ինչ որ չենք ուզեր որ
չընեն մեզի՝ Արդարութիւն է :

Ընել ուրիշին ինչ որ կ'ուզենք որ ընեն
մեզի՝ Գթասիրութիւն է :

Մարդ մը աշխատելով կ'ապրէր, և
կ'ապրեցնէր իր կիսն ու փոքրիկ տղաքը . և
ըստ որում քաջառողջ էր, հուժկու բազուկ-
ներ ունէր, դիւրաւ գործ կը գտնէր, և ա-
ռանց շատ յոգնելու կրնար իր ընտանիքը
նայիլ :

Բայց պատահեցաւ որ երկրին մէջ մեծ
տագնապ մը յառաջ եկաւ, գործերը պակ-
սեցան և կեանքի պիտոյքներուն գինը բարձ-
րացաւ :

Ուստի աշխատաւորը և իր ընտանիքը
սկսան սաստիկ տառապիլ : Իր խնայած քիչ
մը զրամը սպառելէ յետոյ, հարկադրուեցաւ
մէկիկ մէկիկ ծախել նախ իր կարասիները,
յետոյ նոյն իսկ իր զգեստներէն մաս մը . և
երբ բոլոր ունեցածը հատաւ, ամէն բանէ
զուրկ ու անօթի մնաց : Անօթութիւնը սա-
կայն մինակ չմտաւ իր տունէն ներս, հի-
ւանդութիւն ալ բերաւ իրեն հետ :

Արդ, այս մարդը երկու զրացի ունէր .
մէկը շատ հարուստ, միւսը բարեկեցիկ :

Գնաց նախ հարուստին ու ըսաւ. «Ունեցածնիս չունեցածնիս հատաւ, յետին չըբաւորութեան մէջ ենք, գլխա մեր վրայ :»

Հարուստը պատասխանեց. «Ես ի՞նչ կրնամ ընել ձեզի. ինձի համար աշխատած ատեննիդ, վարձքերնիդ ժամանակին չվճարեցի՞ միթէ. ես ոչ ձերին, ոչ ուրիշին իրաւունքը չեմ կերած բնաւ: Զեռքերս անիրաւութեամբ աղտոտած չեմ երբեք: Կը ցաւիմ ձեր թշուառութեան վրայ. բայց ասանկ գէշ ժամանակ մը ամէն մարդ ինքզինքը մտածելու է: Ո՞վ գիտէ որչափ պիտի տուէ:»

Խեղճ հայրը լռեց, և սիրտը սաստիկ վիրաւորուած տուն կը դառնար, երբ միւս դրացւոյն հանդիպեցաւ որ առաջինին չափ հարուստ չէր:

Ասիկա գինքը մտածկոտ ու տխուր տեսնելով, հարցուց. «Ի՞նչ ունիս, ճակատդ մտահոգ է, և աչքերդ արցունքով լեցուած:»

Եւ հայրը, այլայլած ձայնով մը պատմեց անոր իր դժբախտութիւնը:

Երբ աւարտեց, գրացին ըսաւ. «Ինչո՞ւ այդչափ կը յուսահատիս, միթէ եղբայր չե՞նք. ես ի՞նչպէս կրնամ անմխիթար թո-

ղու եղբայր մը իր դժբախտութեան մէջ: Եկո՛ւր ունեցածս մէջերնիս բաժնենք...»

Եւ տառապեալ ընտանիքը այսպէս ըսփոփուեցաւ մինչև որ կարող եղաւ ինք իր պէտքերը հոգալ:

104. ՆԱՐԻՆՁՆԵՐԸ

Կիրակի օր մըն էր. Պօղոս եկեղեցիէն տուն կը վերադառնար: Ճամբան հանդիպեցաւ մարդու մը՝ որ կողովներով բեռնաւորուած ձի մը կ'առաջնորդէր:

Մարդը կանգ առաւ ճաշարանի մը առջեւ և ըսաւ խանութին տիրոջը.

— Շիտակը փորս անօթի է, կ'ուզեմ ճաշել, բայց ձիս ի՞նչ ընեմ. մէկը չկա՞յ որ սանձէն բռնէ պահիկ մը:

Ճաշարանին տէրը իսկոյն Պօղոսը ցոյց տուաւ:

— Ահաւասիկ տղայ մը որ կրնայ հսկել ձիուդ վրայ:

— Բայց, ըսաւ մարդը, կողովներուն մէջ նարինջներ կան, չըլլայ որ անոնց դպչի:

Ճաշարանին տէրը որ շատ լաւ կը ճանչնար Պօղոսը, մարդը ապահովցուց:

— Շատ պարկեշտ տղայ մըն է, կրնաս իրեն վստահիլ :

Այն ատեն՝ մարդը Պօղոսին մօտեցաւ և ըսաւ .

— Տղաս, եթէ լաւ հսկես ձիուս վրայ, վերադարձիս քեզի նարինջ մը պիտի տամ իբր վարձատրութիւն :

Եւ ճաշարան մտաւ :

* * *

Հինգ վայրկեան վերջ անկէ անցաւ Պօղոսի մէկ ընկերր, Մարգարը :

— Ի՞նչ կ'ընես հոս, ի՞նչ կայ այս կողմերուն մէջ, հարցուց Պօղոսին :

— Երկուքին մէջն ալ նարինջներ կան, ըսաւ Պօղոս. տէրը ճաշարան մտաւ ճաշելու և ըսաւ որ վերադարձին նարինջ մը պիտի տայ ինձի :

— Ինչ բախտաւոր ես, ըսաւ Մարգար : Յետոյ նարինջներուն նայեցաւ, տեսաւ որ շատ գեղեցիկ են, չկրցաւ դիմանալ և հատ մը առաւ կողովին մէջէն :

— Շուտ տեղը դիր, ըստ Պօղոս, իրաւունք չունիս դպչելու :

— Զգէ՛ դուն ալ, ըսաւ Մարգար հեզ-նելով, քո՛ւկդ են որ տէր կ'ելլես :

Եւ կռուիի հարուած մը իջեցուց Պօղոսին :

Պօղոս սակայն տեղի չտուաւ և սկսաւ մաքառիլ Մարգարի հետ : Վերջապէս ստիպեց զայն որ նարինջը ձգէ ու փախչի :

Այդ միջոցին՝ ձիուն տէրը որ կռուին աղմուկը լսած էր, դուրս ելաւ ճաշարանէն .

Անիկա անմիջապէս հասկցաւ թէ ի՞նչ անցած դարձած էր, Պօղոսի մօտեցաւ, գովեց անոր պարկեշտութիւնը, և շնորհակալութիւն յայտնելով՝ մէկի տեղ երկու հատ նարինջ տուաւ :

105. ԵՐԿՈՒ ՔՈՅՐԵՐ

Ա.

Մեզմէ շատ առաջ կար մէկ թագաւոր, Ունէր ան երկու նորատի աղջիկ, Մէկը՝ յոյժ տգեղ, միւսը գեղեցիկ : Օր մը տգեղը ըսաւ միւս քուրին . «Երթանք ծովափը, քուրի՛կ, միասին :» Սիրունը գնաց տրտում՝ առջեւէն, Իսկ չար տգեղը՝ անոր ետեւէն . Հագիւ թէ ծովուն ավին էին հասած, Իր սիրուն քոյրը գլորեց վար, ցած :

Կանչեց կիսամեռ սիրունը ծովէն .
 «Քուրիկ, ի՛մ քուրիկ, փրկէ զիս մահէն :
 Ես ունիմ տունը գեղեցիկ մանեակ ,
 Ա՛ռ, քեզի ըլլայ, պարգեւէ՛ իմ կեանք :»
 — Զայն առանց քեզ ալ կրնամ ստանալ ,
 Ինձմէ փրկութիւն բնաւ մի յուսար :»
 Տգեղին սիրտը դարձեր էր լեռ քար ,
 Քրոջ խնդիրքը թողուց անկատար :

Բ.

Զկնորսը ծովը ձգեց մեծ ուռկան ,
 Բռնեց մարմինը սիրուն աղջկան ,
 Զուրէն դուրս հանեց, դրաւ ավի մօտ ,
 Շատ ծաղիկ ցանեց վրան ու շատ խոտ :
 Աշուղ մը անցաւ , աղջիկը տեսաւ ,
 Լացաւ ու առաւ, ուսին վրայ դրաւ ,
 Տարաւ իր տունը այդ անգին գիւտը ,
 Եւ չորցուց անոր մարմինին հիւթը ,
 Գեղեցիկ տաւիղ շինեց ոսկորէն ,
 Քաղցրաձայն լարեր հիւսեց մազերէն :
 Երբոր ամէն բան պատրաստեց կարգին ,
 Գնաց աղջկան տուն, տաւիղը ձեռքին :
 Բացաւ բերանը, լարերը ցնցեց ,
 Հիւրերուն առջեւ քաղցրաձայն երգեց .
 «Լսէ՛, ժողովուրդ, լսէ՛ անխռով .
 Հարազատ քոյրս գլորեց զիս ծով :»

Դահիճներ միւս օր խարոյկ շինեցին ,
 Մահապարտ քոյրը մէջը գլորեցին ,
 Հուրը պլպլաց : Աղջիկը կանչեց .
 «Իմ մեղքիս համար Աստուած զիս պատժեց :»

106. Ո՞Վ Է ԱՍՏՈՒԱԾ

Երկիրն ինծի հարցուց .
 Ո՞Վ է, ո՞Վ Աստուած :
 — Ա՛ն՝ Որուն Բարիքով
 Աշխարհ է լեցուած .
 Ա՛ն՝ Որ միակ քայլով
 Կը շափէ անհունն
 Եւ Որմէ Արեւն ալ
 Կ'առնէ իր շողիւն :

* * *

Ան է Որ ստեղծեց
 Երկիրն ու երկինք ,
 Ա՛ն է Որուն մենք միշտ
 Փառք տալ կը պարտինք :
 Ա՛ն՝ Որ չ'ունի բնաւ
 Ո՛չ ծիր , ո՛չ սահման ,
 Որ տիեզերքին մէջ
 Կարգեց ամէն բան :

* * *

Մէկ ակնարկովն Անի
 Յորացոյց Լոյսը,
 Մարդ էակին շնորհեց
 Սփոփող յոյսը,
 Եւ Սէրն ալ հաստատեց
 Մարդուս սրտին մէջ,
 Ի՛նք՝ Որ անհուն սիրոյ
 Հնոցն է անշէջ:

* *

Ի՛նք՝ ազբիւր բարութեան,
 Արեգակն արդար:
 Օրհնե՛նք իր անունն,
 Գովե՛նք անդադար:

Վ Ե Ր Զ

Ն Ի Ի Յ Ե Ր Ո Ւ Ց Ա Ն Կ Ը

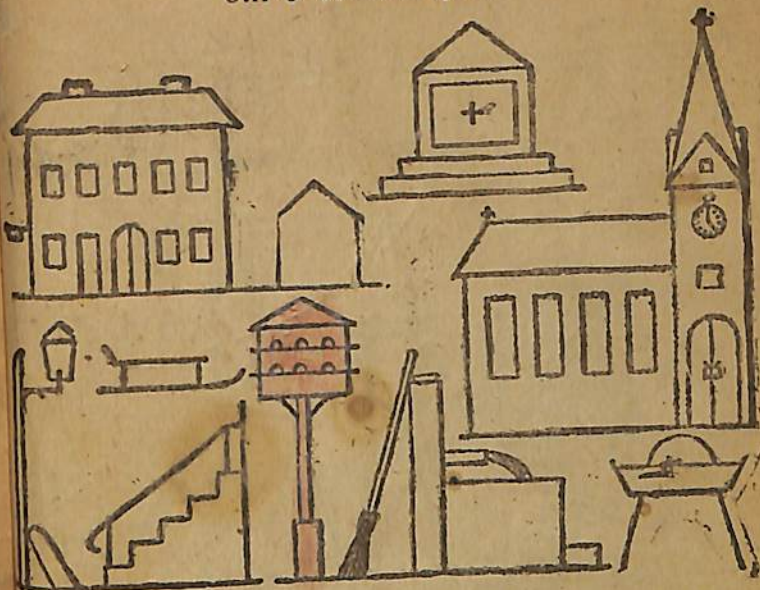
(Աստղանիշ հատուածները ուսանաւոր կ(ն))

Թիւ		Երես
1.	Աստուծոյ մեծութիւնը	7
2.	Համբոյրներս*	8
3.	Կազանդ	9
4.	Կազանդ Պապան*	10
5.	Աղուէսին ուխտը	11
6.	Հայկ ու կովերը	12
7.	Հրեշտակն ու մանկիկը*	13
8.	Ծոյլ աղջնակը*	13
9.	Ծոյլ Խորէնը	14
10.	Ժրաջանութիւն	15
11.	Մեղու*	16
12.	Արձազանդ	17
13.	Փոխադարձ դաս	18
14.	Տասնարանեայ պատուիրանք առողջապահութեան	19
15.	Գրիչ*	21
16.	Վերէն ու վարէն	21
17.	Պարտէզին մէջ*	23
18.	Մեծ հայրիկը	24
19.	Պտղասէր տղան*	25
20.	Կրթութիւնը կ'ուզուէ ընաւորութիւնը	26
21.	Յուսարարութիւն	26

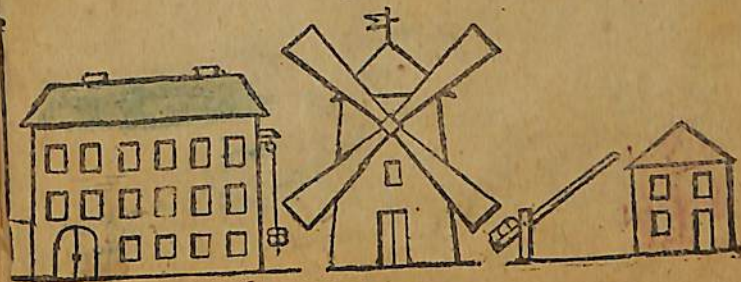
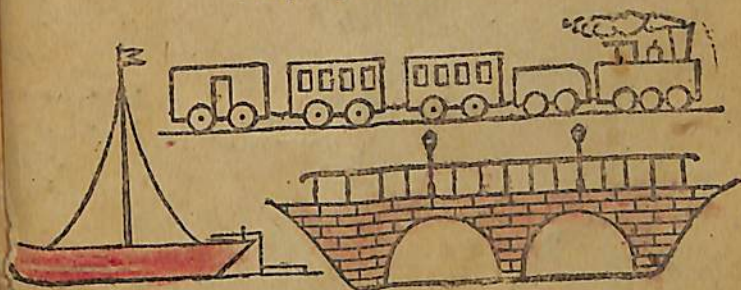
22.	Մանուշակ*	27
23.	Անտառին մէջ	28
24.	Մարմնի անդամները*	29
25.	Ս. Թաղէոս և Ս. Բարթողիմէոս	30
26.	Զաղացքը*	32
27.	Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ	33
28.	Ս. Սահակ Պարթեւ	35
29.	Պղտիկ չտրածձին*	37
30.	Եղեւին*	38
31.	Տօն Կաթողիկէ Ս. Էջմիածնի	39
32.	Ագռաւը*	40
33.	Բոյսերը	41
34.	Բոյսերը սա բաժանումը ունին	42
35.	Բանջարանոցի բոյսեր	43
36.	Ցորենը, գետնախնձորը	44
37.	Բժշկական բոյսեր, թունաւոր բոյսեր	45
38.	Ծիծեռնակ*	46
39.	Բարիբոլ զուարճանալ	47
40.	Հայր մեր*	48
41.	Օգտակար շունը	48
42.	Կորսուած հորթ*	50
43.	Յաջող պատասխան	51
44.	Վարձատրութիւն	51
45.	Ծաղիկներուն երգը*	52
46.	Գիւղակ և գիւղ	53
47.	Աղօթք ըրէ՛*	55
48.	Պայտ	56
49.	Կենդանիներու վէճը	58
50.	Մարդուն հմտութիւնը	59
51.	Մեղուն և թիթեռը*	57
52.	Զիւնամարդը	60

53.	Ծուղակը	61
54.	Աղուէս և աքլոր*	63
55.	Յիսուսի ծնունդը	64
56.	Զիւնամարդը*	66
57.	Շունը և իր չուքը	67
58.	Ազատութիւն*	68
59.	Աքաղաղը, էշը և առիւծը	70
60.	Լալկան պէպէն*	71
61.	Կօշկակարը*	72
62.	Գողութիւն մի՛ ընեք	73
63.	Հրեշտակը*	75
64.	Անձնուիրութիւն	76
65.	Փոքրիկ սնափառը*	77
66.	Վեհանձնութիւն	78
67.	Ագարակը*	79
68.	Անձնական արժանապատուութիւն	80
69.	Շունը*	81
70.	Ակնածանք	83
71.	Համեստութիւն	84
72.	Մեծ մանչ մըն եմ*	85
73.	Խնձորենի մը Ս.	86
74.	» » Բ.	87
75.	» » Գ.	88
76.	Որբը*	91
78.	Դժգոհ Փիլիկը*	92
79.	Խեղացի շուն մը	93
80.	Երգ ծննդեան*	95
81.	Առիւծը	96
82.	Ծիր կաթին և Ս. Աստուածածին	98
83.	Մեղրի գողը*	100

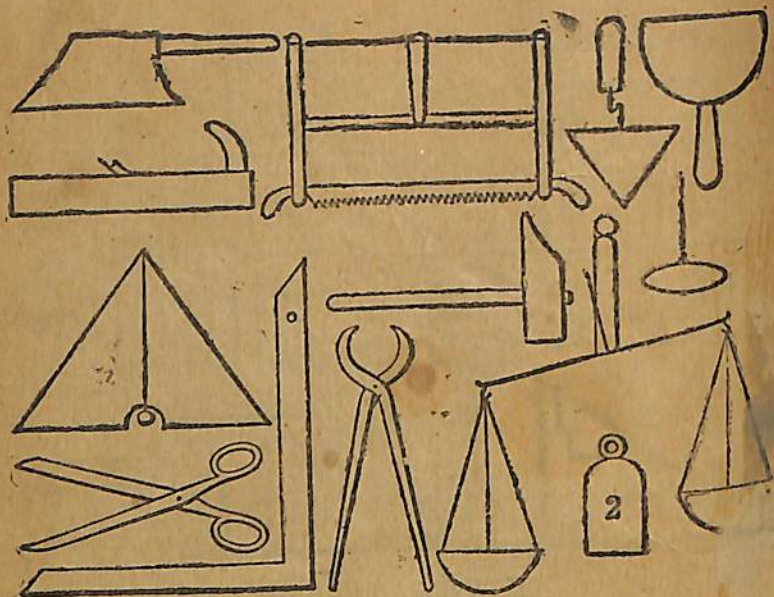
84.	Գիտնական տղան	101
85.	Սնափառին վախճանը*	102
86.	Առտուան ճառագայթները	103
87.	Հայրիկը*	105
88.	Քաջութիւն	106
89.	Գիւղացին և կապիկը	107
90.	Գութ*	108
91.	Զարութեան փոխարէն բարեք	109
92.	Գարուն*	112
93.	Աղբէան ու արագիլը	114
94.	Կատուն և մուկը*	116
95.	Կաղամախին	117
96.	Աղբէս և օձ Ա.*	119
97.	» » Բ.*	120
98.	Մնձնուրացութիւն	122
99.	Նապաստակը*	123
100.	Իրաւունքը զօրաւորինն է*	124
101.	Խաղալիքները	125
102.	Կապիկ ճգնաւոր*	128
103.	Բաւական չէ արդար բլաւ	129
104.	Նարինջները	131
105.	Երկու քոյրեր*	133
106.	Ո՞վ է Աստուած*	135

ՔԱՂԱՔԷՆ ԴՈՒՐՈ

ԳՈՐԾԻՔՆԵՐ

ԹԻԻԵՐ

• 1	∴ 5	∴ ∴ 8
•• 2	∴ ∴ 6	∴ ∴ ∴ 9
••• 3		
∴ ∴ 4	∴ ∴ ∴ 7	∴ ∴ ∴ ∴ 10

1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10

500

ԳՐԱՏՈՒՆ

Ա. ԵՆՉՐՃԵԱՆ

Յիննամանրատ, Պոլսոյ Հարազ. Կ. Պոլսու

Չստ. Աստղիչներու եւ Աստղիչահիներու զիբաթիսմ համար մեր նոր հրատարակած հետեւեալ գատակիրքերը վերաւ անոնն զասրնթացքներու:

Յարտական Գատակիրքը՝ Ա. եւ Բ. Յարի

Ազուր Քերական պատկ.

Սակեղեակի Տար. Ա.

Մայրենի Լեզու, Քերական Ընթերց. Ա. Տարի, Որ. Կ. Ա. Եզնույ

Քերական Ընթերցարանի

Թանգարան Յարտական Ա. 2. եւ 2. Աստուր

Բ.

Յակնաստեղծի Յամու. Լեզուի, Ա. Վիթ

Քերականութիւն Նախապատրաստական

Մեթոդականութիւն, Ա. Վիթ

Առաջադասութիւն Տաղեան, Տար. Ա.

Բ.

Թատարականութիւն Տար. Աստուր

Միջին Գատակիրքը՝ Գ. եւ Դ. Յարի

Թանգարան Միջին, 2. եւ 2. Աստուր

Քերականութիւն Բ. Վիթ

Առաջադասութիւն Տաղեան Միջին

Թատարականութիւն Միջին Աստուր

Յարտական Գատակիրքը՝ Ե. եւ Զ. Յարի

Տաղեան Քերականութիւն, 2. եւ 2. Աստուր

Քերականութիւն Գ. Վիթ Ա. Մաս

Գ.

Թատարականութիւն Քերականութիւն Ե. եւ 2. Տարի Աստուր

Ե. եւ 2. Տարի Գաղափար

Իրասանս հասցեն հետեւեալն է.
A. YAZIDJIAN
Bookseller & Publisher
Findjandjilar, Bible House, Constantinople

ԳՐԱՆՈՒՆ

« Ազգային գրադարան

NL0241641

9092